JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2008. június 26. [1]

I – Bevezetés

1. Ebben az előzetes döntéshozatalra irányuló eljárásban a Bíróságot az Európai Bizottság állami támogatások joga alapján 1997-ben hozott egyik határozatának érvényességével kapcsolatban keresték meg. E határozatban a Bizottság úgy döntött, hogy nem emel kifogást egy, a rádiós műsorszolgáltatást segítő francia támogatási program – N 679/97. sz. állami támogatás – módosításával szemben (a továbbiakban: vitatott határozat).

2. A támogatási program célja a kisméretű és helyi hallgatóközönséggel rendelkező állomások (az ún. radio associative-ok [2]) pénzügyi támogatása. E cél szolgálatára már az 1980-as években létrehoztak egy rádiós műsorszolgáltatást segítő támogatási alapot, [3] amelyet a Franciaországban – nemcsak rádiós, hanem televíziós műsorszórás útján is – sugárzott reklámokra kivetett adó jellegű járulék útján finanszíroztak. A jelen ügy szempontjából releváns időszakban járulékköteles volt a külföldről Franciaország területére közvetített reklám is.

3. A jelen ügy középpontjában annak kérdése áll, hogy a Bizottság jóváhagyhatta-e valamely nemzeti támogatási rendszer finanszírozásának e módját. Ez a Bíróság számára alkalmat nyújt a Van Calster-ügyben hozott ítéletben [4] kifejeződő ítélkezési gyakorlata és az abból levezethető következmények további pontosítására, mégpedig egy, a Bizottságnál bejelentett támogatási program vonatkozásában.

1 – Eredeti nyelv: német.

2 – A Németországban civil társadalmon alapuló médiaként ismert jelenségről, különösen az úgynevezett társadalmi célú rádiós műsorszolgáltatásról lásd például a Landesanstalt für Medien Nordrhein-Westfalen által rendelkezésre bocsátott információkat a http://www.lfm-nrw.de/hoerfunk/buergerfunk/ cím alatt (utolsó megtekintés 2008. február 26-án).

3 – A Fonds de soutien à l'expression radiophonique-ot (FSER) eredetileg, 1983. január 1-jétől kezdődő hatállyal, az 1982. november 17-i 82-972. sz. törvény (JORF 1982. november 18., 3460. o.) hozta létre. Az alaphoz kapcsolódó további információk például a http://www.ddm.gouv.fr/rubrique.php3?id_rubrique=40 cím alatt találhatók (utolsó megtekintés 2008. április 24-én).

4 – A C-261/01. és C-262/01. sz., Van Calster és társai egyesített ügyekben 2003. október 21-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-12249. o.).

II – Jogi háttér

[…]

A – *A közösségi jog*

4. A vitatott határozat 1997-ben született. Ezen eljárás közösségi jogi keretét tehát a Maastrichti Szerződéssel módosított EK-Szerződés [5] rendelkezései alkotják.

5. Az EK-Szerződés 92. cikke (módosítást követően EK 87. cikk) ebben az időszakban a következőképp rendelkezett:

„(1) Ha e szerződés másként nem rendelkezik, a közös piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

(3) A közös piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető:

[…]

c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekkel ellentétes mértékben […];

d) a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, ha az a Közösségen belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekkel ellentétes mértékben;

[…]”.

5 – Az Európai Unióról szóló szerződés, amelyet Maastrichtban 1992. február 7-én írtak alá (HL 1992. C 191., 1. o.). Mivel az Amszterdami Szerződés (HL 1997. C 340., 1. o.) csak 1999. május 1-jén lépett hatályba, az EK-Szerződés ebből fakadó módosításai és cikkeinek ezzel összefüggő átszámozása a jelen ügy tekintetében nem bírnak jelentőséggel.

6. Az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése (jelenleg az EK 88. cikk (3) bekezdése) a következőképpen rendelkezik:

„A Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatni kell minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról. Ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a szándék a 92. cikk értelmében nem egyeztethető össze a közös piaccal, haladéktalanul megindítja a (2) bekezdés szerinti eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett tagállam a tervezett intézkedéseket nem hajthatja végre."

B – *A nemzeti jog*

7. A szóban forgó francia támogatási program 1982 óta áll fenn, és először 1983. január 1-jén lépett hatályba. Ezt követően többször meghosszabbították és módosították. A programnak a 2001-ben hatályos változata egyrészt a közlés szabadságáról szóló, 1986. szeptember 30-i 86-1067. sz. törvényre,[6] másrészt az e törvény végrehajtására vonatkozó, a rádiós műsorszolgáltatást segítő támogatási alap javára szolgáló adó jellegű járulék megállapításáról szóló, 1997. december 29-i 97-1263. sz. rendeletre[7] támaszkodott.

8. A 86-1067. sz. törvény 80. cikke a következőt írja elő:

„A rádiófrekvenciákon sugárzó olyan rádiós műsorszolgáltatók, amelyeknek az élő adásokban elhangzó márka- vagy szponzorált reklámokból származó kereskedelmi bevételei a teljes bevételüknek kevesebb, mint 20%-át teszik ki, […] rendeletben meghatározott szabályok szerint támogatásban részesülnek.

E támogatás finanszírozását a rádiós és televíziós műsorszórás útján sugárzott reklámokból származó bevételekre kivetett járulék biztosítja.

A rádiófrekvenciákon sugárzó rádiós műsorszolgáltatók által a társadalmi célú vagy közérdekű cselekvések támogatását szolgáló hirdetések sugárzásáért kapott ellenszolgáltatást a jelen cikk (1) bekezdésében meghatározott küszöbérték számítása során nem kell figyelembe venni."

6 – Loi n° 86-1067 relative à la liberté de communication (JORF 1986. december 1., 11755. o.); e törvényt az 1989. január 17-i 89-25. sz. törvény (JORF 1989. január 18., 728. o.) 25. cikkével és az 1990. december 29-i 90-1170. sz. törvény (JORF 1990. december 30., 16439. o.) 27. cikkével módosítva kell alkalmazni.

7 – Décret n° 97-1263 portant création d'une taxe parafiscale au profit d'un fonds de soutien à l'expression radiophonique (JORF 1997. december 30., 19194. o.).

9. A 97-1263. sz. rendelet 1. cikke így szól:

„1998. január 1-jétől kezdődően öt év időtartamra a rádiós és televíziós műsorszórás útján sugárzott reklámok vonatkozásában adó jellegű járulék bevezetésére kerül sor, amely az olyan rádiófrekvenciás rádiós műsorszóró szolgáltatásnyújtásra engedéllyel rendelkezőknek szánt támogatási alap finanszírozására szolgál, akiknek az élő adásokban elhangzó, márka- vagy szponzorált reklámokból származó kereskedelmi bevételei a teljes bevételük kevesebb, mint 20%-át teszik ki.

E járulék célja a rádiós műsorszolgáltatás támogatása.”

10. A 97-1263. sz. rendelet 2. cikke így rendelkezik:

„A járulék alapját a hirdetők által hirdetéseik francia területen történő sugárzása fejében megfizetett, a megbízási díjon és a hozzáadottérték-adón kívüli összegek képezik.

A járulék fizetésére azok a személyek kötelesek, akik e reklámok sugárzását biztosítják.

A járuléknak a járulékfizetésre köteles személyek által negyedéves szinten elért bevételt fokozatosan terhelő mértékét a költségvetésért és a hírközlésért felelős miniszterek együttes rendelete állapítja meg, az alábbi korlátokat figyelembe véve:

[…]

II. Televíziós reklám

3 millióig (bezárólag) […]	6500
[…]	
780–840 millióig […]	7 602 070
840–900 millióig […]	8 181 250
900 millió fölött […]	8 760 480.” [8]

8 – A számadatok francia frankban (FRF) szerepelnek. Az 1993 és 1997 közötti időszakban hatályos korábbi szabályozásban – az 1992. szeptember 30-i 92-1053.sz. törvény (Décret n° 92-1053 portant renouvellement d'une taxe parafiscale au profit d'un fonds de soutien à l'expression radiophonique, JORF 1992. október 1., 228. szám) 2. cikkének megfelelően – még a következő felső korlátok vonatkoztak a mindenkori járuléktétel mértékére (a számadatok ismét francia frankban (FRF) szerepelnek): 3 millióig: 4430; […]; 780 milliótól 840 millióig: 5 175 000; 840 milliótól 900 millióig: 5 569 270; 900 millió fölött: 5 963 570.

11. Az említett rendelet 3. cikkéből kiderül, hogy a járulékból származó nettó bevételt egy *rádiós műsorszolgáltatást támogató alapnak* utalják át, amely az Országos Audiovizuális Intézet [9] könyvelésén belül nyitott külön számlát képez.

12. A 97-1263. sz. rendelet 4. cikke akként rendelkezik, hogy az alap számára az adóhatóság [10] a járulékot ugyanazon szabályok, biztosítékok és szankciók alapján számítja ki, állapítja meg és hajtja be, mint amelyek a hozzáadottérték-adó esetében alkalmazandók.

13. A 97-1263. sz. rendelet 7–20. cikke az Országos Audiovizuális Intézet által – a támogatási alap számára átutalt nettó járulék-bevételből – finanszírozott támogatásokat szabályozza. E támogatásoknak a 97-1263. sz. rendelet 1. cikkében említett, rádiós műsorszóró szolgáltatásnyújtásra engedéllyel rendelkező személyek a kedvezményezettjei.

14. A 97-1263. sz. rendelet 7. cikke szerint a támogatásokat a rendelkezésre álló források keretein belül olyan bizottság ítéli oda, amelynek az összetételét és működését e rendelkezés, valamint ugyanezen rendelet 8–11. cikke szabályozza.

15. A 97-1263. sz. rendelet a támogatások három típusát vezeti be:

– a rendelet 12. és 13. cikke értelmében vett *létesítési célú támogatás,* amelyet az újonnan engedélyezett rádióállomásoknak ítélnek oda legfeljebb 100 000 FRF összegben;

– a rendelet 14. cikke értelmében vett *felszerelési célú támogatás,* amely az adott rádióállomás által benyújtott dokumentáció alapján – ötévenként csak egyszer, illetve a létesítési célú támogatás folyósítását követő öt év elteltével – ítélhető oda; a felszerelési célú támogatás összege nem lehet magasabb beruházás összegének 50%-ánál, továbbá legmagasabb összege 100 000 FRF lehet;

– a rendelet 16. és 17. cikkében rögzített odaítélési feltételeknek megfelelő *működési célú éves támogatás*.

16. A működési célú éves támogatás összegét a támogatási alap bizottsága által megállapított számítási táblázat alapján kell meghatározni. [11] Ennek folyamán az érintett rádió-

9 – Institut national de l'audiovisuel.

10 – Direction générale des impôts.

11 – Ahogy az a Bíróság előtti tárgyaláson kiderült, a táblázatot évente megújítják, mégpedig az RMTA pénzügyi eszközeinek függvényében. Ezt az is alátámasztja, ha vetünk egy pillantást a támogatási alap éves jelentésére (a 3. lábjegyzetben hivatkozott forrásban elektronikusan hozzáférhető).

állomás rendes körülmények között történő működtetéséből származó – a reklámozási díjak levonása előtti – bevételek jelentik a kiindulási pontot.

III – A jogvita háttere

A – *A francia támogatási programhoz kapcsolódó bizottsági határozatok*

17. A működési célú támogatás összege 60%-kal növelhető, mégpedig az érintett rádióállomás műsorszolgáltatási tevékenységéhez közvetlenül kapcsolódó gazdasági források skálájának bővítése érdekében tett erőfeszítésektől, a saját személyi állományának szakmai képzése érdekében vállaltaktól, az oktatás és a kultúra területén vállaltaktól, a programokat érintő közös kezdeményezésekben történő részvételtől, valamint a közvetlen környezetben való társadalmi kommunikáció és az integráció területén tett erőfeszítésektől függően.

19. A szóban forgó francia támogatási programot az EK-Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének megfelelően már több ízben – több különböző, egymást követő időszakra vonatkozóan – bejelentették a Bizottságnál, amelynek következtében az adott időszakra vonatkozó tervezett formájában már több bizottsági határozat tárgyát képezte. A vitatott, 1997. évi határozat ezek egyike.

A vitatott határozat előzményei

18. Végezetül meg kell jegyezni, hogy a vitatott 2003. évi támogatási programot még egy ízben módosították. Azóta csak a Franciaország területéről közvetített reklám tartozik a rádió- és televízióreklámra kivetett járulék hatálya alá, a külföldről Franciaország területére közvetített reklám már nem. [12]

20. A Bizottság 1990. március 1-jei határozatával [13] arról tájékoztatta a francia hatóságokat, hogy nem emel kifogást a támogatási programnak az 1990 elején bejelentett válto-

12 – A 2003. év költségvetéséről szóló, 2002. december 30-i 2002-1575. sz. törvény (JORF 2002. december 31., 22025. o.) 47. cikkével bevezetett, az adózás általános szabályairól szóló törvény 302a. KD cikke, amelyet a művészetek támogatásáról, az egyesületekről és az alapítványokról szóló, 2003. augusztus 1-jei 2003-709. sz. törvény (JORF 2003. augusztus 2., 13277. o.) 22. cikke módosított.

13 – A Bizottság alelnökének, Sir Leon Brittannek a francia külügyminiszterhez írt levele; hivatkozási szám: SG(90) D/02864.

zatával (N 19/90. sz. támogatási intézkedés) szemben. A levél további pontosabb indokolást nem tartalmazott.

21. A Bizottság a támogatási program 1992 nyarán bejelentett változatával (N 359/92. sz. támogatási intézkedés) szemben sem emelt kifogást, és erről 1992. szeptember 16-án kelt levelében [14] tájékoztatta is a francia hatóságokat. A Bizottság indokolásképpen kifejtette, hogy a támogatási program kedvezményezettjei helybéli hallgatóközönséggel rendelkező kis rádióállomások, tehát „a tagállamok közötti verseny és kereskedelem nem tűnik olyan mértékben érintettnek, amely ellentétben áll a közös érdekkel". A támogatások tilalmától való eltérés alkalmazását igazolják a támogatási program által előirányzott közérdekű célkitűzések.

A vitatott határozat

22. A vitatott támogatási programot, annak az 1998 és 2002 közötti időszak tekintetében irányadó formájában, 1997 októberében jelentették be a Bizottságnál (N 679/97. sz. támogatási intézkedés), a bejelentéshez pedig csatolták a későbbi 97-1263. sz. rendelet tervezetét. A Bizottság e bejelentés alapján 1997. november 7-én elfogadta a vitatott határozatot, miszerint nem emel kifogást a támogatási program tervezett módosításaival szemben. [15]

23. A francia hatóságokat az 1997. november 10-én kelt levéllel [16] tájékoztatták a vitatott határozatról. Az említett levélben a Bizottság indokolásként egyrészt arra hivatkozott, hogy a ráfordítandó költségvetési források nem emelkednek, másrészt arra, hogy a támogatás kedvezményezettjei helybéli hallgatóközönséggel rendelkező kis rádióállomások. Ennek alapján úgy ítélte meg, hogy „a tagállamok közötti kereskedelem nem tűnik olyan mértékben érintettnek, amely ellentétben áll a közös érdekkel". [17] A támogatások tilalmától való eltérés alkalmazását ennélfogva igazolják a támogatási program által előirányzott közérdekű célkitűzések.

24. A vitatott határozat kézhezvételét követően a francia hatóságok elfogadták a 97-1263. sz. rendeletet.

14 – A Bizottság alelnökének, Sir Leon Brittannek a francia külügyminiszterhez írt levele; hivatkozási szám: SG(92) D/12470.

15 – A szöveg eredeti megfogalmazásban: „[…] la Commission a décidé de ne pas soulever d'objection aux modifications du régime, telles que notifiées."

16 – Karel Van Miertnek, a Bizottság tagjának a francia külügyminiszterhez írt levele; hivatkozási szám: SG(97) D/9265. A határozatról szóló rövid tájékoztató, amelyből kitűnik, hogy a határozat elfogadásának időpontja 1997. november 7., megtalálható a Hivatalos Lapban (HL 1999. C 120., 2. o.).

17 – „[…] les échanges intracommunautaires ne paraissent pas devoir être affectés dans une mesure contraire à l'intérêt commun […]".

A vitatott határozatot követő fejlemények

25. A vitatott támogatási programot – annak 2003. január 1-jétől tervezett formájában – 2002 novemberében ismét bejelentették a Bizottságnál. E bejelentés alapján kifogásolta a Bizottság először,[18] hogy a támogatási program finanszírozását szolgáló, rádió- és televízióreklámra kivetett járulékot a külföldről Franciaország területére közvetített reklám tekintetében is kivetik.

26. Ennek következtében a járulék tervezett területi hatályát a Franciaország területéről közvetített reklámra korlátozták,[19] valamint a támogatási program bejelentését 2003 júliusában ennek megfelelően kiegészítették.

27. A Bizottság ezt követően, 2003. július 28-i levelével[20] tájékoztatta határozatáról a francia hatóságokat, miszerint nem emel kifogást a támogatási program bejelentett módosításaival (az NN 42/03. sz., korábban N 725/02. sz. támogatási intézkedéssel) szemben. E bizottsági határozat kifejezetten arra a járulékra vonatkozik, amely hatálya alól kikerült a külföldről Franciaország területére közvetített rádió- és televízióreklám.

B – *A tényállás és az alapeljárás*

28. A Régie Networks társaság az NRJ-csoport tagja, és annak rádióállomásai számára értékesít reklámidőt azok helyi frekvenciáin. E tevékenység keretében a Régie Networks Franciaországban a 2001. év tekintetében a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulék címén 152 524 eurót fizetett meg.

29. Mivel a rádió- és televízióreklámokra kivetett járulékot a közösségi joggal ellentétesnek találta, a Régie Networks ezt köve-

18 – A Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága Franciaország Európai Unió melletti állandó képviseletének címzett 2003. május 8-i levele; ügyszám: COMP (2003) D/55066.

19 – Lásd a jelen indítvány fenti 18. pontját is.

20 – Mario Montinak, a Bizottság tagjának a francia külügyminiszterhez írt levele, hivatkozási szám: C(2003) 2828.

tően a Direction de contrôle fiscal [21] Rhône-Alpes-Bourgogne-tól a befizetett összeg visszatérítését követelte, és e célból kérte a járulék elengedését anélkül, hogy hat hónapos határidőn belül választ kapott volna.

30. Ezután a Régie Networks 2004. augusztus 3-án keresettel fordult a tribunal administratif de Lyonhoz, [22] a keresetét azonban a 2006. április 25-i ítélettel elutasították. Az elsőfokú ítélet ellen a Régie Networks fellebbezett a cour administrative d'appel de Lyonhoz, [23] azaz a kérdést előterjesztő bírósághoz.

IV – Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem és a Bíróság előtti eljárás

31. A cour administrative d'appel de Lyon 2007. július 12-i határozatával – amely a Bírósághoz 2007. július 17-én érkezett be – az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

érvényes-e a Bizottság 1997. november 10-i 679/97. sz. határozata – amelyben ezen intézmény úgy döntött, hogy nem emel kifogást a rádiós műsorszolgáltatás támogatási rendszerének a 92-1053 rendelettel hatályba léptetett módosításai tekintetében –,

– annak indokolását,

– az 1998–2002 időszakra meghatározott, a rádiós műsorszolgáltatást támogató támogatási rendszer finanszírozásának az EK-Szerződéssel való összeegyeztethetőségével kapcsolatban adott értékelést, valamint

– a szóban forgó támogatási rendszer költségvetési forrásainak növekedése hiányára alapított indokolást

illetően?

32. A Bíróság előtti eljárásban a Régie Networks, a francia kormány és az Európai Közösségek Bizottsága tett írásbeli és szóbeli észrevételeket.

21 – Regionális pénzügyi főigazgatóság.
22 – Lyoni közigazgatási bíróság.
23 – Lyoni fellebbviteli közigazgatási bíróság.

V – Elemzés

A – *Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatósága*

1. Az előzetes döntéshozatali eljárás tárgyának elfogadhatósága

33. Először is meg kell vizsgálni, hogy a vitatott határozat érvényessége egyáltalán képezheti-e még a Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás tárgyát.

34. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság a közösségi intézmények jogi aktusainak érvényességéről csak akkor foglalhat állást, ha a jogi aktus még nem emelkedett jogerőre. [24] A jogbiztonság szempontjaira tekintettel ugyanis meg kell akadályozni a közösségi intézmények jogi aktusai joghatásainak „időben korlátlan vitatását”. [25] Amennyiben a magánszemélynek lehetősége nyílik az EK-Szerződés 173. cikke (jelenleg EK 230. cikk) szerinti megsemmisítés iránti kereset által nyújtott jogvédelemre, ezt a közvetlen jogorvoslati lehetőséget ki is kell merítenie, amennyiben a kérdéses jogi aktus bírósági felülvizsgálatát el kívánja érni. [26] Ellenkező esetben fennállna az EK-Szerződés 173. cikke ötödik bekezdésében foglalt keresetindítási határidő és a jogi aktus határidő lejártával beálló jogerőre emelkedése megkerülésének veszélye. [27]

35. Aki elmulasztja azt a határidőt, amelyen belül az EK-Szerződés 173. cikke alapján jogosult valamely közösségi jogi aktus elleni megsemmisítés iránti kereset benyújtására, annak el kell fogadnia e jogi aktus jogerejét, és később sem kifogásolhatja a nemzeti bíróságok előtt annak jogellenességét. [28] Egy ilyen

24 – A C-188/92. sz. TWD Textilwerke Deggendorf ügyben 1994. március 9-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-833. o.)13–26. pontja, a C-178/95. sz. Wiljo-ügyben 1997. január 30-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-585. o.)19–24. pontja, valamint a C-239/99. sz. Nachi Europe ügyben 2001. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-1197. o.) 28–39. pontja.

25 – A 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítélet 16. pontja, Wiljo-ügyben hozott ítélet 19. pontja és Nachi Europe ügyben hozott ítélet 29. pontja.

26 – Ebben az értelemben lásd a 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítéletet, különösen annak 17. pontját, valamint a 24. lábjegyzetben hivatkozott Nachi Europe ügyben hozott ítélet 37–39. pontját.

27 – A 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítélet 17. és 18. pontja; a 24. lábjegyzetben hivatkozott Nachi Europe ügyben hozott ítélet 29. és 30. pontja; a C-390/98. sz. Banks-ügyben 2001. szeptember 20-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-6117. o.) 111. pontja; a C-346/03. és C-529/03. sz., Atzeni és társai egyesített ügyekben 2006. február 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-1875. o.) 31. pontja, valamint a C-232/05. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 2006. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-10071. o.) 59. pontja.

28 – A 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítélet 13. és 17. pontja, a 24. lábjegyzetben hivatkozott Nachi Europe ügyben hozott ítélet 30. és 37. pontja, valamint a C-11/00. sz., Bizottság kontra EZB ügyben 2003. július 10-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-7147. o.) 75. pontja. Ez az ítélkezési gyakorlat azonban csak azokat az eseteket érinti, amelyekben a nemzeti bíróság előtti jogvita, valamint az esetleges előzetes döntéshozatali eljárás a tárgya alapján egyáltalán alkalmas arra, hogy valamely közösségi jogi aktus érvényességét vitatni lehessen; lásd a 27. lábjegyzetben hivatkozott Banks-ügyben hozott ítélet 112. pontját és a 24. lábjegyzetben hivatkozott Wiljo-ügyben hozott ítélet 27. és 29. pontját.

esetben a nemzeti bíróságot köti a jogerőre emelkedett közösségi jogi aktus, annak érvényességét nem lehet utólag a Bíróság elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérelemmel kétségbe vonni. [29]

36. A nemzeti bíróság előtt tett jogellenességi kifogást és a Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezését azonban csak akkor kell elfogadhatatlannak tekinteni, ha a magánszemélynek a közösségi bíróságok előtt a megsemmisítési kereset megindítására *minden kétséget kizáróan* joga volt. [30]

37. Jelen ügyben nem feltételezhető, hogy a Régie Networks közösségi bíróságok előtti perindítási joga *kétséget kizáróan* elegendő lett volna a vitatott határozat jogszerűségének *érdemi* felülvizsgálatára is.

38. Mivel a vitatott határozatot nem a Régie Networksnek címezték, azt megsemmisítés iránti keresettel csak akkor támadhatta volna meg, ha általa közvetlenül és személyében érintett lett volna (az EK-Szerződés 173. cikkének negyedik bekezdése).

39. Jelen ügyben már a Régie Networks *közvetlen érintettsége* is problematikusnak tűnik.

40. A Bizottság a vitatott határozattal egy támogatási programot hagyott jóvá. Az e támogatási program finanszírozására szolgáló adó jellegű járulék tekintetében a francia hatóságok számára jelentős mozgástér maradt, mégpedig nemcsak a járulék összege, hanem annak beszedése vonatkozásában is. Ugyanez érvényes a támogatási alap forrásaiból a kedvezményezett rádióállomások részére nyújtott kifizetésekre is: a kifizetés annak az illetékes bizottságnak az egyedi határozataitól függ, amely a felszerelési célú támogatás nyújtása és a működési célú éves támogatás esetleges megemelése tekintetében úgy tűnik, hogy mérlegelési mozgástérrel rendelkezik. [31]

41. Ennélfogva a jelen ügyet nem lehet azokkal az esetekkel összevetni, amelyekben a tagállamnak egy közösségi intézmény jogi aktusát kell átültetnie, és ez az átültetés tisztán

29 – A 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítélet 25. pontja, Wiljo-ügyben hozott ítélet 24. pontja és Nachi Europe ügyben hozott ítélet 40. pontja. A 27. lábjegyzetben hivatkozott Atzeni és társai ügyben hozott ítélet 30. és 34. pontja alapján a kérdéses közösségi jogi aktus érvényességére vonatkozó előzetes döntéshozatali kérelem *elfogadhatatlan* lenne.

30 – Az a követelmény, hogy a magánszemély EK-Szerződés 173. cikkének negyedik bekezdése szerinti perindítási jogának „minden kétséget kizáróan”, illetve „kétségtelenül” adottnak kell lennie, a 24. lábjegyzetben hivatkozott TWD-ügyben hozott ítélet 24. pontjából, Wiljo-ügyben hozott ítélet 21. és 23. pontjából, Nachi Europe ügyben hozott ítélet 37. és 38. pontjából; a 27. lábjegyzetben hivatkozott Banks-ügyben hozott ítélet 111. pontjából, valamint a C-441/05. sz., Roquette Frères kontra Tanács ügyben 2007. március 8-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-1993. o.) 40., 41., 47. és 48. pontjából származó állandó ítélkezési gyakorlaton alapszik. Hasonló módon a C-241/95 sz. Accrington Beef ügyben 1996. december 12-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-6699. o.) 15. és 16. pontja, a C-408/95. sz., Eurotunnel és társai ügyben 1997. november 11-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-6315. o.) 28. és 29. pontja, valamint a 27. lábjegyzetben hivatkozott Atzeni és társai ítélet 34. pontja arra irányult, hogy „egyértelmű”, „nyilvánvaló” illetve „vitathatatlan” volt-e a magánszemély megsemmisítés iránti keresetének elfogadhatósága.

31 – Erről lásd a jelen indítvány 15–17. pontját.

automatikusan következik be, mivel a tagállami hatóságnak e tekintetben semmiféle mérlegelési mozgástere nem marad, [32] valamint azokkal az esetekkel sem, amelyekben eleve nem kétséges, hogy a tagállami hatóság egy közösségi jogi aktust pontosan meghatározott módon fog átültetni. [33]

42. A *személyes érintettséget* illetően továbbá ki kell emelni, hogy a vitatott határozatnak sajátos tulajdonságok, vagy minden más személytől megkülönböztető ténybeli helyzet folytán kellene a Régie Networksöt érinteni, és ezáltal a címzettekhez hasonló módon egyéníteni (a Plaumann-ügyben kidolgozott ítélkezési gyakorlat). [34] Márpedig a jelen ügyben semmi nem mutat a Régie Networks effajta egyénítésére.

43. Igaz ugyan, hogy a vitatott határozat csupán a francia támogatási programnak az EK-Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének megfelelő gyorsított előzetes vizsgálatát (a támogatások vizsgálatára irányuló eljárás „I. szakaszát") követően, vagyis az EK-Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése értelmében vett hivatalos vizsgálati eljárás lefolytatása (a támogatások vizsgálatára irányuló eljárás „II. szakasza") nélkül született. Ennek fényében egy olyan vállalkozás, mint a Régie Networks, e határozatot már pusztán a támogatások vizsgálatára irányuló eljárás második szakasza megnyitásának célzatával megtámadhatta volna annak érdekében, hogy hivatalos vizsgálati eljárás keretében kifejezetten érvényt szerezzen az EK-Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése által nyújtott bármely eljárási garanciából fakadó védelemnek. [35]

44. A jelen ügyben azonban kifejezetten nem arra hivatkoznak, hogy a Régie Networksöt megfosztották volna a hivatalos vizsgálati eljárás nyújtotta garanciáktól. [36] Ehelyett a cour administrative d'appel előzetes döntéshozatal iránti kérelme leginkább a vitatott határozat érdemi jogszerűségével, vagyis annak kérdésével foglalkozik, hogy a Bizottság a francia támogatási programot helyesen minősítette-e a közös piaccal összeegyeztethetőnek.

32 – A C-386/96. P. sz., Dreyfus kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2309. o.) 43. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, valamint a C-417/04. P. sz., Regione Siciliana kontra Bizottság ügyben 2006. május 2-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-3881. o.) 28. pontja.

33 – A 32. lábjegyzetben hivatkozott Dreyfus kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 44. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, valamint az Elsőfokú Bíróság T-380/94. sz., AIUFASS & AKT kontra Bizottság ügyben 1996. december 12-én hozott ítéletének (EBHT 1996., II-2169. o.) 46. pontja.

34 – A C-25/62. sz., Plaumann kontra Bizottság ügyben 1963. július 15-én hozott ítélet (EBHT 1963., 213. o. , 238. o.), valamint a kialakult állandó ítélkezési gyakorlat, lásd például a C-78/03. P. sz., Bizottság kontra Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum ügyben 2005. december 13-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-10737. o.) 33. pontját és a C-176/06. P. sz., Stadtwerke Schwäbisch Hall és társai kontra Bizottság ügyben 2007. november 29-én hozott ítélet 19. pontját.

35 – A 34. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum ügyben hozott ítélet 35. pontja és a 34. lábjegyzetben hivatkozott Stadtwerke Schwäbisch Hall és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 19–22. pontja.

36 – Ebben a – megsemmisítés iránti keresetre vonatkozó – értelemben lásd az Elsőfokú Bíróság T-254/05. sz., Fachvereinigung Mineralfaserindustrie kontra Bizottság ügyben hozott ítélete 48–56. pontját, különös tekintettel a 48. és 56. pontra.

45. Amennyiben azonban, ahogy jelen ügyben is, túlnyomórészt egy támogatási intézkedés Bizottság által elvégzett *érdemi vizsgálata* képezi a felülvizsgálat tárgyát, egy vállalkozásnak az EK-Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése értelmében vett potenciális érintetti minősége önmagában véve nem elegendő ahhoz, hogy az a vállalkozást személyében érintetté tegye, és számára a közösségi bíróságok előtt perindítási jogosultságot biztosítson. Ehelyett ilyen esetben a vállalkozásnak bizonyítania kell, hogy a Plaumann-ügy alapján kialakult ítélkezési gyakorlat értelmében vett sajátos helyzetben van, amely különösen akkor áll fenn, ha piaci helyzetét *érzékelhetően befolyásolja* a jóváhagyott támogatás vagy támogatási program. [37]

46. A támogatásra jogosult rádióállomások viszonylag csekély számára és a francia RMTA által részükre nyújtott támogatás korlátozott mértékére tekintettel, számomra a jelen ügyben nem tűnik valószínűnek, hogy fennállna az országos szinten sugárzó kereskedelmi műsorszolgáltató vállalkozások, valamint az azok reklámidejét értékesítő szervezetek piaci helyzetének érzékelhető befolyásolására irányuló veszély. [38] A Régie Networks mindenesetre nem feltételezhette szükségszerűen, hogy saját, illetve az NRJ-csoport piaci helyzetének effajta érzékelhető befolyásolására kerül sor, és ennélfogva *minden kétséget kizáróan* jogosult lenne a közösségi bíróságok előtti perindításra.

47. Jóval valószínűbb az a feltevés, hogy a vitatott határozattal jóváhagyott francia támogatási program a Régie Networksöt nem annyira a támogatás kedvezményezettjeinek potenciális versenytársaként, hanem elsősorban járulékfizetésre kötelezettként érintette. Azonban a Régie Networks ezáltal nem tartozott az érintettek zárt köréhez, mivel a vitatott határozat rá csupán rendes gazdasági szereplői minőségében hatott ki, mégpedig általánosan és absztrakt módon meghatározott objektív kritériumok alapján. Ez pedig a személyes érintettsége ellen szól. [39]

37 – A 34. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum ügyben hozott ítélet 37. pontja; a 34. lábjegyzetben hivatkozott Stadtwerke Schwäbisch Hall és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 24., valamint 28. és 29. pontja; továbbá a C-525/04. P. sz., Spanyolország kontra Lenzig ügyben 2007. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-9947. o.) 31. pontja és a C-260/05.- P. sz., Sniace kontra Bizottság ügyben 2007. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10005. o.) 54. pontja, ezenkívül lásd még a 36. lábjegyzetben hivatkozott Fachvereinigung Mineralfaserindustrie kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 35. pontját.

38 – Eleve nem lehet megfelelő egyénítésről beszélni, ha a vitatott határozat csupán az érintett piacon fennálló versenyviszonyok befolyásolására volt alkalmas, és az érintett vállalkozás a határozat kedvezményezettjével valamiféle versenyviszonyban állt (lásd erről a 37. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 32. pontját).

39 – Ebben az értelemben lásd az Elsőfokú Bíróság T-188/95. sz., Waterleiding Maatschappij kontra Bizottság ügyben 1998. szeptember 16-án hozott ítéletének (EBHT 1998., II-3713. o.) 67. és 68. pontját; valamint ezen túlmenően, az objektív szempontokon alapuló gazdasági szereplőként való érintettség kérdéséről, a 34. lábjegyzetben hivatkozott Plaumann kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 238. oldalát; valamint a 11/82. sz., Piraiki-Patraiki és társai kontra Bizottság ügyben 1985. január 17-én hozott ítélet (EBHT 1985., 207. o.) 14. pontját; a 26/86. sz., Deutz und Geldermann kontra Tanács ügyben 1987. február 24-én hozott ítélet (EBHT 1987., 941. o.) 12. pontját és a C-451/98. sz., Antillean Rice Mills kontra Tanács ügyben 2001. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-8949. o.) 51. pontját.

48. Ennélfogva a Régie Networks által a vitatott bizottsági határozat megsemmisítése iránt benyújtott kereset elfogadhatósága a perindítási jogosultság (az EK-Szerződés 173. cikkének (4) bekezdése) tekintetében komoly bizonytalanságot hordozott volna magában.

49. A hatékony bírói jogvédelemhez fűződő alapvető jog [40] megkívánja, hogy a későbbi előzetes döntéshozatali eljárásokban az effajta bizonytalanságok ne általánosságban az érintetteket terheljék. Ellenkező esetben az érintettekre jelentős nyomás nehezedne, amely arra ösztönözne, hogy – már csak pusztán elővigyázatossági szempontból is – megsemmisítés iránti keresetet nyújtsanak be, még az elfogadhatóság kétségessége esetén is, annak érdekében, hogy ne tegyék kockára azt a lehetőségüket, hogy az adott közösségi jogi aktus bírósági felülvizsgálatát egyáltalán kezdeményezhessék. Ez eljárásgazdaságossági szempontból aligha lenne kívánatos. [41]

50. Összességében arra a következtetésre jutottam, hogy a vitatott határozat a Régie Networks viszonylatában nem emelkedett jogerőre, és a cour administrative d'appelt ennélfogva semmi nem akadályozta abban, hogy a határozat érvényességének kérdését a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyává tegye.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés relevanciája

51. A Bizottság kételkedik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés releváns voltában. Annak értékelése tekintetében, hogy az az adó jellegű járulék, amelynek visszafizetése az alapjogvita tárgyát képezi, jogszerű-e, a vitatott határozat érvényessége nem bír jelentőséggel; a járulék ugyanis nem képezi a Bizottság által jóváhagyott támogatási program szerves részét. Ezenkívül még a vitatott határozat érvénytelenségének megállapítása esetén sem kötelesek a francia hatóságok automatikusan a korábban beszedett járulék visszafizetésére, hanem először is a Bizottságnak kellene ismételten határozatot hoznia a támogatási programról.

52. A Bizottság álláspontja számomra nem meggyőző.

40 – Erre az alapvető jogra vonatkozóan lásd az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt európai egyezmény 6. és 13. cikkét, illetve az Európai Unió Nizzában 2000. december 7-én ünnepélyesen kihirdetett Alapjogi Chartája (HL C 364., 1. o.) 47. cikkének (1) bekezdését; lásd továbbá a 222/84. sz. Johnston-ügyben 1986. május 15-én hozott ítélet (EBHT 1986., 1651. o.) 18. és 19. pontját; a C-50/00. P. sz., Unión de Pequeños Agricultores kontra Tanács ügyben 2002. július 25-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6677. o.)39. pontját; a C-432/05. sz. Unibet-ügyben 2007. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-2271. o.) 37. pontját és a C-268/06. sz. Impact-ügyben 2008. április 15-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-2483. o.) 43. pontját.

41 – Lásd erre vonatkozóan továbbá a 30. lábjegyzetben hivatkozott Roquette Frères ügyben 2006. október 26-án ismertetett indítványom 33. pontját.

53. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében kizárólag a nemzeti bíróság feladata az előzetes döntéshozatal szükségességének megítélése, és a Bíróság, amennyiben a feltett kérdések a közösségi jog értelmezésére vonatkoznak, főszabály szerint köteles határozatot hozni. [42] Általában vélelmezni kell a nemzeti bíróságok előzetes döntéshozatal iránti kérelmeinek relevanciáját, amely vélelem kivételesen csak akkor dönthető meg, ha a közösségi jog kért értelmezése nyilvánvalóan nem áll kapcsolatban az alapjogvita tényeivel vagy tárgyával. [43]

54. A cour administrative d'appel előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésének az alapjogvitát lezáró ítélethez kapcsolódó effajta *nyilvánvaló irrelevanciája* azonban jelen ügyben nem merül fel.

55. A Bizottság álláspontjával ellentétben nincs abban semmi rendkívüli, hogy a vitatott határozat érvénytelenségének esetleges megállapítása rögtön maga után vonja az adó jellegű járulék jogellenességét is. Ez a járulék ugyanis éppen a francia támogatási progam alapját képező RMTA finanszírozására szolgál. Tehát *prima facie* kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn a járulék és az abból finanszírozott, rádióállomások számára nyújtott támogatás között, amely kapcsán eleve nem zárható ki, hogy e hozzárendeltségi viszony elég szoros ahhoz, hogy a járulék a támogatási program szerves részének tűnjék. E hozzárendeltségi viszony beható vizsgálatát nem az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságának keretében célszerű elvégezni, hanem az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések érdemi vizsgálatakor. [44]

56. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés relevanciáját az sem szünteti meg, hogy a Bizottságnak esetleg ismételten határozatot kell hoznia a szóban forgó támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről.

57. A jelen ügyben vitás határozathoz hasonló közösségi jogi aktus nem mentesülhet kizárólag azért az előzetes döntéshozatali eljárás keretében lefolytatandó érvényességi felülvizsgálat alól, mert érvénytelenségének kimondása esetén új, tartalmát tekintve esetleg teljesen azonos határozat születhet. Az az előzetes döntéshozatali eljárás ugyanis, amelyben egy közösségi jogi aktus érvényességének elbírálását kérik (érvényesség felülvizsgálatára irányuló előzetes döntéshozatali kérelem), épp a közösségi jogi aktusok jogsze-

42 – A C-415/93. sz. Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-4921. o.) 59. pontja, a C-119/05. sz. Lucchini-ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6199. o.) 43. pontja és a C-404/06. sz. Quelle-ügyben 2008. április 18-án hozott ítélet (EBHT 2008., I-2685. o.) 19. pontja.

43 – A C-467/05. sz. Dell'Orto-ügyben 2007. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-5557. o.) 40. pontja és a C-212/06. sz., Gouvernement de la Communauté française és Gouvernement wallon ügyben 2008. április 1-jén hozott ítélet (EBHT 2008., I-1683. o.) 29. pontja; az előzetes döntéshozatal iránti kérelem relevanciájának vélelméről ezenkívül lásd a C-300/01. sz. Salzmann-ügyben 2003. május 15-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-4899. o.) 31. pontját, a C-94/04. és C-202/04. sz., Cipolla és társai egyesített ügyekben 2006. december 5-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-11421. o.) 25. pontját és a C-429/05. sz., Rampion és Godard ügyben 2007. október 4-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-8017. o.) 23. pontját.

44 – Ezzel kapcsolatban lásd a jelen indítvány alábbi 101–115. pontját.

rűsége felülvizsgálatának egy formáját jelenti. [45] E felülvizsgálat céljának teljesülését inkább segíti, mintsem gátolja, ha az illetékes közösségi intézmény az általa elfogadott jogi aktus érvénytelenségének megállapítását követően ismételten, és immár jogi hibát nem vétve eljár, még akkor is, ha a korábbival érdemben megegyező következetésre jut.

58. Ezen túlmenően a jelen ügyben nem látható előre, hogy egy ismételten meghozott bizottsági határozat is mindenképp a támogatási program jóváhagyásához vezetne. A cour administrative d'appel előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésének középpontjában tehát nem csak a könnyen orvosolható alaki hiányosságok állnak, hanem a francia támogatási program anyagi jogi jogszerűsége is, annak finanszírozására tekintettel. Amennyiben ez a finanszírozási forma a közösségi joggal – például a szolgáltatásnyújtás szabadságával – ellentétes, úgy a kivetett járulékok jogellenességét még megismételt bizottsági határozathozatal útján sem lehetne megszüntetni.

59. Minderre tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés az alapjogvita eldöntése szempontjából nem *nyilvánvalóan irreleváns*. Az a tény, hogy a Bizottságnak a vitatott határozat érvénytelenségének megállapítása esetén esetleg ismét határozatot kell hoznia a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről, nem befolyásolja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságát; e körülmény inkább a Bíróság ítéletének hatályára vonatkozó időbeli korlátok keretében vehető kellőképpen figyelembe. [46]

3. Közbenső következtetés

60. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tehát összességében elfogadható.

B – *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés érdemi vizsgálata*

61. A cour administrative d'appel három olyan jogalapra hivatkozik, amelyek érvénytelenné tehetik a vitatott határozatot: a határozat

45 – A 314/85. sz. Foto-Frost ügyben 1987. október 22-én hozott ítélet (EBHT 1987., 4199. o.) 16. pontja, a C-143/88. és C-92/89. sz., Zuckerfabrik Süderdithmarschen és Zuckerfabrik Soest egyesített ügyekben 1991. február 21-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-415. o.) 18. pontja és a C-453/03., C-11/04., C-12/04. és C-194/04. sz., ABNA és társai egyesített ügyekben 2005. december 6-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-10423. o.) 103. pontja.

46 – Erről lásd a jelen indítvány 128–155. pontját.

elégtelen indokolására, a tényekre vonatkozó nyilvánvaló értékelési hibára és egy további értékelési hibára, amelyet a Bizottság akkor követett el, amikor a támogatási program vizsgálata során nem vette figyelembe annak finanszírozási módját.

1. A vitatott határozat alaki jogellenessége: hiányos indokolás

62. Ahogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, a kérdést előterjesztő bíróság a Bíróságtól két tekintetben kéri a vitatott határozat indokolásának felülvizsgálatát: [47] egyrészt a Bizottság nem fejti ki, hogy a francia támogatási programot mely kivételt képező tényállás alapján hagyja jóvá; másrészt nem foglal állást a támogatási program finanszírozási módjával kapcsolatban.

63. Az EK-Szerződés 190. cikke szerinti (jelenleg EK 253. cikk) indokolási kötelezettség azon lényeges eljárási szabályok közé tartozik, amelyek figyelmen kívül hagyása miatt a kérdéses jogi aktus előzetes döntéshozatali eljárás keretében érvénytelenné nyilvánítható. [48]

a) A támogatási program finanszírozási módjára történő hivatkozás hiánya

64. Először is, a támogatási program finanszírozási módját illetően nem képezi vita tárgyát, hogy a Bizottság erről a vitatott határozat indokolásában egy szót sem ejt. E hallgatás azonban nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a vitatott határozat sérti az indokolási kötelezettséget.

65. Mint az az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, az EK-Szerződés 190. cikke által megkövetelt indokolást az adott ügy természetéhez kell igazítani, valamint a jogi aktust kiadó intézmény érvelését világosan és kétértelműségtől mentesen kell megfogalmazni, hogy az az érdekeltek számára a meghozott intézkedés indokait megismerhetővé, a hatáskörrel rendelkező bíróság számára pedig a felülvizsgálati jogkört gyakorolhatóvá tegye. Az indokolás követelményét az ügy

47 – A cour administrative d'appel e tekintetben magáévá teszi a Régie Networks alapjogvitában előterjesztett érveit, amelyekre utal az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban.

48 – Lásd például a 158/80. sz., Rewe-Handelsgesellschaft Nord és Rewe-Markt Steffen ügyben 1981. július 7-én hozott ítélet (EBHT 1981., 1805. o.) 25–27. pontját, a 45/86. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 1987. március 26-án hozott ítélet (EBHT 1987., 1493. o.) 9. pontját és a C-390/06. sz. Nuova Agricast ügyben 2008. április 15-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-2577. o.) 79–86. pontját.

körülményeire, így többek között a jogi aktus tartalmára, az előadott indokok jellegére és a címzettek, illetve a jogi aktus által közvetlenül és személyükben érintett más személyek magyarázathoz jutás iránti érdekére figyelemmel kell értékelni. [49]

66. Ahogy azt korábban említettem, a támogatások vizsgálatára irányuló eljárás különleges körülményei közé tartozik, hogy különbséget kell tenni az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése szerinti előzetes vizsgálati szakasz és az EK-Szerződés 93. cikkének (2) bekezdése értelmében vett hivatalos vizsgálati eljárás között. Míg a hivatalos vizsgálati eljárás célja, hogy a Bizottság számára lehetővé tegye az ügy valamennyi körülményéről való teljes körű tájékozódást, addig az előzetes vizsgálati szakasz csupán arra szolgál, hogy a Bizottság előzetes véleményt formálhasson az adott támogatás közös piaccal való részleges vagy teljes összeegyeztethetőségéről, [50] valamint ezen túlmenően rövid döntéshozatali határidő jellemző rá. [51]

67. A vitatott határozat ilyen előzetes vizsgálati szakasz lezárásaként született anélkül, hogy a Bizottság megindította volna az eljárás második szakaszát. Ennek következtében az e határozat indokolására vonatkozó követelményeknek is alacsonyabbaknak kell lenniük, mint az olyan határozat indokolására vonatkozók, amellyel egy ügy hivatalos eljárásban lefolytatott beható vizsgálatát zárták le. Csupán azt kell megjelölni, hogy a Bizottság mi alapján ítéli úgy, hogy nem állnak fenn komoly nehézségek az érintett támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelésével összefüggésben. [52]

68. Egyébként az indokolással szemben nem követelmény, hogy az a releváns tény- és jogkérdések minden részletére kitérjen, mivel azt, hogy egy jogi aktus indokolása megfelel-e az EK-Szerződés 190. cikkében felsorolt követelményeknek, nemcsak a szövege, hanem a háttere, valamint az érintett témára vonatkozó jogszabályok összessége alapján kell megítélni. [53]

49 – Lásd például a C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-1719. o.) 63. pontját; a C-138/03., C-324/03. és C-431/03. sz., Olaszország kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. november 24-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-10043. o.) 54. pontját; a C-266/05. P. sz., Sison kontra Tanács ügyben 2007. február 1-jén hozott ítélet (EBHT 2007., I-1233. o.) 80. pontját és a 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 79. pontját.

50 – A C-198/91. sz., Cook kontra Bizottság ügyben 1993. május 19-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-2487. o.) 22. pontja; a C-225/91. sz., Matra kontra Bizottság ügyben 1993. június 15-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-3203. o.) 16. pontja; a 49. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítélet 38. pontja; a 34. lábjegyzetben hivatkozott Stadtwerke Schwäbisch Hall és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20. pontja, valamint a 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 57. pontja.

51 – Az 50. lábjegyzetben hivatkozott Matra kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 48. pontja.

52 – Az 50. lábjegyzetben hivatkozott Matra kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 48. pontja.

53 – A 49. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben hozott ítélet 63. pontja; a 49. lábjegyzetben hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 55. pontja; a 49. lábjegyzetben hivatkozott Sison kontra Tanács ügyben hozott ítélet 80. pontja; a 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 79. pontja, valamint a C-408/04. P. sz., Bizottság kontra Salzgitter ügyben 2008. április 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-2767. o.) 56. pontja.

69. Mivel a vitatott határozat már a harmadik volt a szóban forgó támogatási programmal kapcsolatos határozatok sorában, [54] a Bizottság jogszerűen feltételezhette határozata általános hátterének ismert voltát, és ennek következtében jogszerűen fogalmazhatott tömören. [55]

70. 1997. november 10-én kelt levelében a Bizottság rendkívül tömör, ám érthető formában tájékoztatta a francia hatóságokat a meghosszabbított támogatási program ismételt jóváhagyására vonatkozó indokairól: a ráfordítandó költségvetési források nem emelkednek, a támogatás kedvezményezettjei helybéli hallgatóközönséggel rendelkező kis rádióállomások, fennállnak a közérdekű célkitűzések, és program nem érinti a tagállamok közötti kereskedelmet a közös érdekkel ellentétes mértékben.

71. Mivel a Bizottság – a saját maga által szolgáltatott adatok alapján – a támogatási program finanszírozási módját nem tartotta relevánsnak annak versenyjogi megítélése szempontjából, arra a vitatott határozat indokolásában sem kellett kitérnie. Egy közösségi jogi aktus indokolásának ugyanis csupán a határozatot megalapozó lényeges ténybeli és jogi megfontolásokat kell tartalmaznia. [56]

72. Nem a lényeges eljárási szabályok betartásához, hanem a vitatott határozat anyagi jogi jogszerűségéhez kapcsolódó kérdés azonban, hogy tartalmukat tekintve is helytállóak-e a Bizottság által előadott indokok (az indokolás megalapozottsága), [57] illetve, hogy a Bizottság esetleg elmulasztott-e a határozathozatal során megvizsgálni valamely releváns tényezőt. [58]

54 – Erről lásd a jelen indítvány 19–24. pontját.

55 – Ebben az értelemben lásd a 102/87. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1988. július 13-án hozott ítélet (EBHT 1988., 4067. o.) 29–31. pontját.

56 – A 6/54. sz., Hollandia kontra Főhatóság ügyben 1955. március 21-én hozott ítélet (EBHT 1955., 215. o.) 232. pontja; a 24/62. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 1963. július 4-én hozott ítélet (EBHT 1963., 143. o.) 155. pontja ; (a EBHT 1970., 661. o. 78. pontja és az Elsőfokú Bíróság T-206/99. sz., Métropo 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítélet (le télévision kontra Bizottság ügyben 2001. március 21-én hozott ítélete (EBHT 2001., II-1057. o.) 44. pontjának utolsó mondata.

57 – A 2/56. sz., Geitling kontra Főhatóság ügyben 1957. március 20-án hozott ítélet (EBHT 1957., 11. o.,) 38. pontja, a C-159/01. sz., Hollandia kontra Bizottság ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-4461. o.) 65. pontja és a C-66/02. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2005. december 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-10901. o.) 55. pontja.

58 – Lásd a jelen indítvány lenti 95–126. pontját.

73. E körülményekre tekintettel a támogatási program finanszírozási módjához kapcsolódó észrevételek hiányát nem tartom olyan indokolást terhelő hiányosságnak, amely lényeges eljárási szabály megsértéseként a vitatott határozat érvénytelenségét idézhetné elő.

b) A jogalap megnevezésének hiánya

74. A vitatott határozat ezen túlmenően, ahogy azt a Régie Networks helyesen megjegyzi, nem sorolja be kifejezetten a Bizottság által jóváhagyott támogatási programot az EK-Szerződés által előírt, kivételt képező egyik tényállás alá sem. A vitatott határozat lehetséges jogalapjára vonatkozó egyetlen közvetett hivatkozás a Bizottság 1997. november 10-én kelt, a francia hatóságokkal a határozatát közlő levelének egyik félmondatában található. A Bizottság a levélben – anélkül, hogy bármely konkrét jogszabályra is hivatkozna – annak megállapítására szorítkozik, hogy „a tagállamok közötti kereskedelem nem tűnik olyan mértékben érintettnek, amely ellentétben áll a közös érdekkel".

75. A Szerződés egy konkrét rendelkezésére történő hivatkozás elmulasztása azonban nem feltétlenül jelenti minden esetben az EK-Szerződés 190. cikke szerinti indokolási kötelezettség megsértését. Egy jogi aktus jogalapja ugyanis az abban szereplő egyéb támpontok alapján is meghatározható, tehát nem beszélhetünk alapvető alaki hiányosságról. A Szerződés konkrét rendelkezésére történő kifejezett hivatkozás azonban elengedhetetlen, amennyiben ennek hiányában az érdekeltek, valamint a Bíróság bizonytalanságban maradnak a pontos jogalapot illetően. [59]

76. Jelen ügyben a Bizottság puszta utalása a tagállamok közötti kereskedelemre és az érintettség várható mértékére nem teszi lehetővé a vitatott határozat jogalapjának egyértelmű meghatározását. Jóllehet az említett szóhasználatot a Bizottság és a francia kormány arra utaló jelnek tekinti, hogy a vitatott határozat az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének c) pontján (jelenleg, módosítást követően EK 87. cikk (3) bekezdésének c) pontja) alapult. Ennek kapcsán azonban figyelmen kívül hagyják, hogy az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének d) pontja (jelenleg, módosítást követően EK 87. cikk (3) bekezdésének d) pontja) igen hasonló megfogalmazással hivatkozik ugyancsak a tagállamok közötti kereskedelmi és versenyfeltételekre, valamint azok érintettségének mértékére. [60] Tehát egy majdnem azonosan megfogalmazott feltétel szerepel a Szerződés két szomszédos rendelkezésében, amelyek közül *a priori* egyik sem zárható ki jogalapként.

77. A Bizottság és a francia kormány vélekedésétől eltérően, a vitatott támogatási programot nem feltétlenül kell az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek előmozdításának szemszögéből értékelni (az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének c) pontja). A kis, helybéli hallgatóközönséggel

59 – A 48. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Tanács ügyben hozott ítélet 9. pontja és a T-308/05. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2007. december 12-én hozott ítélet (EBHT 2007., II-5089. o.) 124. pontja.

60 – A 92. cikk (3) bekezdésének d) pontja, amelyet az EK-Szerződésbe a Maastrichti Szerződés iktatott be, 1993. november 1-jén lépett hatályba.

rendelkező, *radio associative* jellegű – vagyis társadalmi célú műsorszolgáltatást megvalósító – rádióállomások támogatását célzó program éppúgy megvalósíthat kultúrát támogató intézkedést (az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének d) pontja) is. A jelen ügyben ez fokozottan érvényes, mivel az RMTA nem utolsósorban a közvetlen környezetben való társadalmi kommunikáció és az integráció területét érintő intézkedések támogatását is szolgálja. [61] Minderre tekintettel a támogatási program kulturális dimenzióját – mint például egyes városokban vagy városnegyedekben a helybéli fiatalok kulturális fejlődésének és gyarapodásának rádióközvetítések útján történő előmozdítása – nem lehet *a priori* kizárni. [62]

78. A lefolytatandó felülvizsgálati eljárás és a Bizottság által a támogatások felülvizsgálatára vonatkozóan saját mérlegelési jogköre keretében kialakított politika különbözhet a tekintetben, hogy az EK-Szerződés 92. cikkének (3) bekezdésén belül melyik kivételt képező tényállás alkalmazandó. Ezért a Bizottság például az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének d) pontja keretében nem hagyhatja figyelmen kívül a Közösségnek az EK-Szerződés 128. cikkének (2) bekezdése (jelenleg EK 151. cikk (2) bekezdése) értelmében vett általános kultúrpolitikai megbízatását, amely a kultúrát előmozdító állami támogatások tekintetében nagyvonalúbb engedélyezési gyakorlat mellett szólhat.

79. Ennélfogva a Bizottságnak pontosan le kellett volna szögeznie, hogy a vitatott határozat az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének c) vagy d) pontján alapul-e, vagy esetleg e két kivételt képező tényállás kombinációján. E követelménynek a Bizottság 1997. november 10-én kelt levele nem tesz eleget. E tekintetben a két korábbi határozattal való összefüggés sem nyújt felvilágosítást, mivel a jogalapra azok sem tartalmaznak egyértelmű utalást.

80. Mivel ennek fényében a vitatott határozat az érintetteket és a bíróságokat bizonytalanságban hagyja az alkalmazott jogalap tekintetében, megsérti az EK-Szerződés 190. cikkéből eredő indokolási kötelezettséget. A vitatott határozatot tehát ezen indok alapján érvénytelennek kell nyilvánítani. [63]

61 – A 97-1263. sz. rendelet 17. cikke (2) bekezdésének 5. pontja; lásd erről a jelen indítvány 17. pontját.

62 – Maga a közösségi kulturális politika is kifejezetten kiterjed az audiovizuális művészeti és irodalmi alkotásokra (lásd az EK-Szerződés 128. cikkének (2) bekezdését, illetve az EK 151. cikk (2) bekezdését).

63 – A 48. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Tanács ügyben hozott ítélet 9. pontjával összefüggésben értelmezett 22. pontja.

2. A vitatott határozat anyagi jogellenessége

81. A kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott mindkét további érvénytelenségi ok megköveteli a vitatott határozat érdemi jogszerűségének vizsgálatát.

a) Nyilvánvaló értékelési hiba a támogatási programmal kapcsolatban rendelkezésre álló költségvetési források terjedelme tekintetében

82. Ennek kapcsán bevezetésként emlékeztetni kell arra, hogy az EK-Szerződés 92. cikkének (3) bekezdése az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében tág mérlegelési mozgásteret enged a Bizottságnak a támogatások jóváhagyását illetően.[64] Ennek megfelelően a közösségi bíróság e döntési szabadság gyakorlásának jogszerűségét vizsgálva nem helyettesítheti a Bizottság értékelését saját értékelésével, hanem csak annak vizsgálatára szorítkozhat, hogy a Bizottság értékelése során történt-e nyilvánvaló hiba vagy hatáskörrel való visszaélés[65] (nyilvánvaló értékelési, illetve mérlegelési hibára irányuló vizsgálat). Tehát mindkét érvénytelenségi okot ehhez mérten kell megvizsgálni.

83. A kérdést előterjesztő bíróság először is a Bizottság által alapul vett azon feltételezésre tekintettel kéri a Bíróságtól a vitatott határozat érvényességének felülvizsgálatát, miszerint a támogatási programmal kapcsolatban rendelkezésre álló költségvetési források az 1998–2002 közötti időszakban nem növekedtek.

84. A Bizottság helytelenül próbálja e kérdést a támogatási program jóváhagyása és annak jogszerűsége szempontjából jelentéktelen-

64 – A 74/76. sz. Iannelli & Volpi ügyben 1977. március 22-én hozott ítélet (EBHT 1977., 577. o.) 11. pontja, valamint a 78/76. sz., Steinike & Weinlig ügyben 1977. március 22-én hozott ítélet (EBHT 1977., 595. o.) 8. pontja, lásd továbbá a C-456/00. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2002. december 12-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-11949. o.) 41. pontját és a 27. lábjegyzetben hivatkozott Atzeni és társai ügyben hozott ítélet 84. pontját.

65 – A C-169/95. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-135. o.) 34. pontja; a C-288/96. sz., Németország kontra Bizottság ügyben 2000. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-8237. o.) 26. pontja; a 64. lábjegyzetben hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontja és a 27. lábjegyzetben hivatkozott Atzeni és társai ügyben hozott ítélet 84. pontja; hasonlóképp a C-372/97. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-3679. o.) 83. pontja.

ként kezelni. Akkoriban ugyanis maga a Bizottság is akkora figyelmet szentelt a költségvetési források mértékének, hogy e kérdést szükségesnek tartotta kifejezetten megemlíteni a vitatott határozat közlése keretében rendkívül tömören megfogalmazott 1997. november 10-i levelében.

85. A Bizottság vélekedésétől eltérően úgy tűnik, hogy ez a kérdés sem vonható ki a bírói felülvizsgálat alól. Jóllehet a Bíróság a támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségének vizsgálata tekintetében elismeri a Bizottság tág mérlegelési mozgásterét, a Bizottság határozata – mint már említettem [66] – a közösségi bíróságok által mérlegelési és nyilvánvaló értékelési hibára tekintettel felülvizsgálható. Ennek kapcsán a felülvizsgálat arra is kiterjed, hogy fennáll-e nyilvánvaló értékelési hiba, kiváltképpen az alapul vett tények helyességére és teljeskörűségére tekintettel: a közösségi bíróságnak nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi valószerűségét, megbízhatóságát és következetességét kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy a bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes adatot, valamint hogy e bizonyítékok alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket. [67]

86. Következésképpen a Bizottság azon feltételezése is, mely szerint a támogatási program költségvetési forrásai az 1998 és 2002 közötti időszakban nem emelkedtek, felülvizsgálható abból a szempontból, hogy a Bizottság által alapul vett tények valósak és teljes körűek voltak-e, és hogy ezen tények alátámaszthatták-e a Bizottság által levont következtetéseket.

87. Mindezek mellett megfontolandó, hogy azon források pontos összegét, amelyek az 1998 és 2002 közötti években az RMTA rendelkezésére állhattak, a Bizottság 1997. évi határozata időpontjában még nem rögzíthették, hiszen az még a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulékok jövőbeli éves összegétől függött. Ennélfogva a Bizottságnak a vitatott határozat meghozatalakor szükségszerűen becslésekből kellett kiindulnia.

88. Azt, hogy a Bizottság e becslések keretében nyilvánvaló értékelési hibát vétett-e, azon tények alapján kell megítélni, amelyeket abban az időpontban, tehát 1997-ben, a Bizottság elé terjesztettek. [68] A Bíróság előtti eljárásban a Bizottság és a francia kormány által a költségvetési források tényleges későbbi alakulására vonatkozóan előterjesztett számok az 1997. évben még egyáltalán

66 – Lásd ehhez a jelen indítvány 82. pontját.

67 – A C-12/03. P. sz., Bizottság kontra Tetra Laval ügyben 2005. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-987. o.) 39. pontja, a C-326/05. P. sz., Indrustias Ouímicas del Vallés kontra Bizottság ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6557. o.) 76. pontja és a 37. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Lenzing ügyben hozott ítélet 57. pontja; hasonlóképp a 65. lábjegyzetben hivatkozott Olaszország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 83. pontja.

68 – A 234/84. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 1986. július 10-én hozott ítélet (EBHT 1986., 2263. o.) 16. pontja, a C-241/94. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1996. szeptember 26-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-4551. o.) 33. pontja, és a C-276/02. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 2004. szeptember 14-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-8091. o.) 31. pontja. A 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 54. pontja alapján ezen ítélkezési gyakorlat kifejezetten vonatkozik a Bizottság előzetes vizsgálatra irányuló eljárásban hozott határozataira is, amelyekkel – a jelen ügyhöz hasonlóan – nem támaszt kifogást egy támogatással vagy támogatási programmal szemben.

nem állhattak rendelkezésre, és ezáltal figyelmen kívül kell hagyni azokat, amennyiben mai szemszögből nézve vizsgálandó, hogy a Bizottság a maga idejében vétett-e nyilvánvaló értékelési hibát. [69]

89. Mindazonáltal az 1997-ben már rendelkezésre álló tények közé tartozott, hogy a 97-1263. sz. rendelettel [70] az 1998 és 2002 közötti évekre legalábbis lehetővé vált a televízióban sugárzott reklámokra kivetett járulékmértékek egyértelmű megemelése. A járulékmérték mindenkori szintjének megállapítására vonatkozó megengedhető felső határok ugyanis a 92-1053. sz. rendelet korábbi szabályozásához képest a 97-1263. sz. rendeletben bő 46%-kal megemelkedtek. [71] A Régie Networks erre helyesen mutatott rá a Bíróság előtti eljárásban.

90. A megengedhető felső határok ezen puszta megemelésének bizonyára nem feltétlenül kellett a ténylegesen alkalmazandó járulékmértékek ugyanilyen kivehető emelkedéséhez vezetnie; amelyek megállapításához a 97-1263. sz. rendelet 2. cikkének (3) bekezdése szerint még egy miniszteri rendelet is szükséges volt, amelyben az említett felső határokat nem kellett szükségszerűen alkalmazni.

91. Az 1998 és 2002 közötti években az RMTA rendelkezésére álló költségvetési források mértéke nemcsak a járulék mértékétől függött, hanem a járulékkivetés alapjának nagyságától, tehát a járulékfizetésre kötelezett személyek tényleges reklámbevételeitől is. Ezen bevételek negyedévről negyedévre és évről évre ingadozhattak.

92. Mindazonáltal a vitatott határozat időpontjában a televízióban sugárzott reklámokra alkalmazandó járulékmérték megengedhető felső határainak bő 46%-kal történt egyértelmű megemelését tekintve nem volt kizárható, hogy az RMTA a továbbiakban egyértelműen nagyobb méretű költségvetési forrásokkal rendelkezik majd. Éppen ellenkezőleg, a televízióban sugárzott reklámokra kivetett járulék megengedhető felső határainak megemelése a rendelkezésre álló költségvetési források növekedésével kapcsolatos várakozásokat indokolja, a járulékbevétel oroszlánrésze ugyanis a televíziós reklámokból származik.

93. Ám sem a vitatott határozat indokolásából, sem az egyébként a Bíróság rendelkezésére álló tényekből nem következik, hogy a Bizottság a járulékmérték megengedhető felső határának említett megemelésével kimerítően foglalkozott volna, nem beszélve arról, hogy adott esetben miért tekintette jelentéktelennek ezt a körülményt. E körülmények

69 – Egyébként a Bizottság és a francia kormány számai semmi esetre sem a stagnálást, hanem éppen ellenkezőleg, ha mérsékelten is, de a támogatási alapokba évente befolyó költségvetési források *emelkedését* mutatják.

70 – A 97-1263. sz. rendelet tervezetét a Bizottság a támogatás vizsgálatára irányuló eljárásban terjesztette elő.

71 – A járulék mértékének felső határa tekintetében lásd jelen indítvány fenti 10. pontját és 8. lábjegyzetét.

között arra lehet következtetni, hogy a Bizottság a határozatát minden bizonnyal nem az összes, a határozathozatal időpontjában ismert releváns tényre alapította.

94. Mindebből az következik, hogy a vitatott határozat nyilvánvaló értékelési hibában szenved, és ezáltal jogellenes. Tehát ezen indok alapján érvénytelennek kell nyilvánítani.

b) A támogatási program finanszírozási módjának figyelmen kívül hagyása miatti nyilvánvaló értékelési hiba

95. A Bíróságot végül annak megítélésére kérik, hogy a vitatott határozat érvénytelen-e azért, mert a Bizottság a támogatási program vizsgálatakor nem vette figyelembe a finanszírozásnak a közösségi jogot esetlegesen sértő módját. Ezáltal a kérdést előterjesztő bíróság arra a körülményre hivatkozik, hogy a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulékot, annak 1998 és 2002 között érvényes formájában, a külföldről Franciaország területére sugárzott rádió- és televízióreklámokra vonatkozóan is kivetették, míg az RMTA által nyújtható támogatások kizárólag a Franciaországban honos rádióműsor-szolgáltatók javát szolgálták.

– Előzetes megjegyzés

96. Mint már említettem,[72] az EK-Szerződés 92. cikkének (3) bekezdése a támogatások jóváhagyása vonatkozásában a Bizottság számára tág mérlegelési mozgásteret enged, aminek folyományaképpen a Bizottság határozatainak a Bíróság előtti érdemi felülvizsgálata a nyilvánvaló értékelési hibákra és a hatáskörrel való visszaélésre korlátozódik.

97. A Bizottság mérlegelési jogkörének a közösségi bíróság által felülvizsgálható határaihoz azonban hozzátartozik az is, hogy a Bizottság a támogatás vizsgálatára irányuló eljárás során hozott határozataival nem sértheti az EK-Szerződés különös előírásait és a közösségi jog olyan általános elveit, mint az egyenlő bánásmód elve.[73] Ezért azt az állami támogatást, amely bizonyos feltételeinél fogva sérti az EK-Szerződés rendelkezéseit és a közösségi jog általános elveit, a Bizottság nem nyilváníthatja a közös piaccal összeegyeztethetőnek.[74]

72 – Lásd jelen indítvány 82. pontját.

73 – A (EBHT 1980., 1533. o.) 11. pontja; a C-204/97. sz., Portugália kontra Bizottság 73/79. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1980. május 21-én hozott ítélet (ügyben 2001. május 3-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-3175. o.) 41. pontja; a 64. lábjegyzetben hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 30. pontja és – különösen az egyenlő bánásmód elve kapcsán – a 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 50. és 51. pontja.

74 – A C-113/00. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben 2002. szeptember 19-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-7601. o.) 78. pontja és a C-114/00. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 104. pontja (EBHT 2002., I-7657. o.), valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; lásd továbbá a 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai ügyben hozott ítélet 48. pontját és a 48. lábjegyzetben hivatkozott Nuova Agricast ügyben hozott ítélet 51. pontjával összefüggésben értelmezett 50. pontját.

98. Ehhez hozzátartozik, hogy egy állami támogatás vagy támogatási program a kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolhatja olyan mértékben, hogy az ellentétben álljon a közös érdekkel. [75] Ebből az is levezethető, hogy a Bizottság nem hagyhat jóvá olyan állami támogatást vagy támogatási programot, amely adott formájában sérti az EK-Szerződés rendelkezéseit vagy a közösségi jog általános elveit. Hiszen a közösségi jog megsértése nem nyugodhat „közös érdeken".

99. Az, hogy egy támogatási program ellentétes a közösségi joggal, és ezáltal a „közös érdekbe ütközik", nem utolsósorban annak finanszírozási módjából is következtethető. [76] Így az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bizottság a tulajdonképpeni támogatást nem választhatja el annak finanszírozási módjától, és ez utóbbit nem hagyhatja figyelmen kívül, ha annak a tulajdonképpeni támogatással való kapcsolata az egész támogatás közös piaccal való összeegyeztethetetlenségéhez vezet. [77]

75 – Így kifejezetten az EK-Szerződés 92. cikke (3) bekezdésének c) és d) pontja, amelyek esetében jelentéktelen különbségek állnak fenn a két előírás megfogalmazásában. Mindeközben a Bíróság leszögezte, hogy a közös érdekre az EK-Szerződés 92. cikkének (3) bekezdése egyéb kivételt jelentő tényállásainak keretei között is figyelemmel kell lenni, akkor is, ha ezt ott nem említenék kifejezetten (lásd a 65. lábjegyzetben hivatkozott Spanyolország kontra Bizottság ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet 17. pontját, úgyszintén a 74. lábjegyzetben hivatkozott C-113/00. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 66. és 67. pontját és a 74. lábjegyzetben hivatkozott C-114/00. sz., Spanyolország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 80. és 81. pontját).

76 – A 47/69. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 1970. június 25-én hozott ítélet (EBHT 1970., 487. o.) 8. és 23. pontja; hasonlóképp a 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai ügyben hozott ítélet 48. pontja és a C-128/03.- és C-129/03. sz., AEM és AEM Torino egyesített ügyekben 2005. április 14-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2861. o.) 45. pontja.

77 – A 76. lábjegyzetben hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4., 8. és 17. pontja, a 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai ügyben hozott ítélet 46. pontja, a C-34/01–C-38/01. sz., Enirisorse egyesített ügyekben 2003. november 27-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-14243. o.) 44. pontja, a C-345/02. sz. Pearle-ügyben 2004. július 15-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-7139. o.) 29. pontja, valamint a 76. lábjegyzetben hivatkozott AEM és AEM Torino egyesített ügyekben hozott ítélet 45. pontja.

100. Ennek megfelelően a következőkben azt vizsgálom, hogy 1997-ben a Bizottság a francia támogatási program jóváhagyása tekintetében köteles volt-e annak a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulék útján történő finanszírozási módját is felülvizsgálni. Amennyiben igen, e finanszírozás esetében a jóváhagyó határozat tekintetében releváns tényezőről volt szó, amelynek Bizottság általi figyelmen kívül hagyása nyilvánvaló értékelési hibát testesít meg.

– A Bizottság kötelezettsége a finanszírozás módjának figyelembevételére

101. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a támogatási program értékelésénél a Bizottságnak a járulék útján történő finanszírozást akkor kell figyelembe vennie, ha a járulék, vagy annak egy része, a támogatási program szerves részeként jelenik meg. Ez akkor feltételezhető, ha a járulék és a támogatás között kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn abban az értelemben, hogy a járulékbevételt szükségszerűen a támogatás finanszírozásához rendelik. [78]

78 – A C-174/02. sz. Streekgewest-ügyben 2005. január 13-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-85. o.) 26. pontja és a C-175/02. sz. Pape-ügyben hozott ítélet (EBHT 2005., I-127. o.) 15. pontja, úgyszintén a C-266/04–C-270/04., C-276/04., C-321/04–C-325/04. sz., Casino France és társai egyesített ügyekben 2005. október 27-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-9481. o.) 40. pontja, a 76. lábjegyzetben hivatkozott AEM és AEM Torino egyesített ügyekben 2006. június 15-én hozott ítélet 46. pontja, a C-393/04. és C-41/05. sz. Air Liquide Industries Belgium egyesített ügyekben hozott ítélet (EBHT 2006., I-5293. o.) 46. pontja és a C-526/04. sz. Laboratoires Boiron ügyben 2006. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-7529. o.)44. pontja.

102. Ezen ítélkezési gyakorlattal szemben a Bizottság a Bíróság előtti tárgyaláson azon álláspontot képviselte, amely szerint egy támogatási program járulék útján történő finanszírozását mindig csak akkor kell figyelembe vennie, ha a járulék fizetésére kötelezett személy és a támogatás jogosultja versenyben áll egymással.

103. A Bizottság álláspontja nem meggyőző számomra. Annak megállapítása ugyanis, hogy az effajta versenyhelyzet fennáll-e vagy sem, gyakran olyan összetett gazdasági összefüggések értékelését követeli meg, amelyek eredménye eleve bizonytalan. Az ilyen értékelés bizonytalan kimenetelétől sem a Bizottság mint a támogatást vizsgáló hatóság hatásköre és annak vizsgálati jogköre, sem pedig a tagállamok EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése szerinti bejelentési és standstill-kötelezettségének terjedelme [79] nem tehető függővé.

104. Az, hogy a járulék fizetésére kötelezett személy és a támogatás jogosultja versenyben állnak-e egymással, nem *előfeltétele* a finanszírozás figyelembevételének valamely támogatási program vizsgálata során. [80] Azonban e vizsgálat *eredménye*, azaz a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségének kérdése tekintetében releváns lehet az effajta versenyhelyzet fennállása vagy hiánya. [81]

105. Ezért a továbbiakban egyedül a már említett, az eddigi ítélkezési gyakorlat alapján kialakult szempontokhoz tartom magam, miszerint a járulék és az ebből finanszírozott támogatások közötti kötelező hozzárendeltségi viszony bír döntő jelentőséggel.

106. A jelen ügyben a rendelkezésünkre álló minden információ az ilyen kötelező hozzárendeltségi viszony fennállása mellett szól.

107. Már a vonatkozó francia előírások szövege alapján is egyértelmű kapcsolat áll fenn a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulék beszedése és a rádiós műsorszolgáltatást elősegítő támogatások finanszírozása között. Így a járulékot kifejezetten egy rádiós műsorszolgáltatást támo-

79 – Ennek megfelelően a 78. lábjegyzetben hivatkozott Streekgewest-ügyben hozott ítéletének 21. pontjában a Bíróság is leszögezte, hogy az EK-Szerződés 93. cikke (3) bekezdésének harmadik mondatára az is hivatkozhat, aki egy támogatási intézkedés részét képező, és az ezen rendelkezés által tartalmazott végrehajtási tilalom megsértésével beszedett járulék fizetésére kötelezett, függetlenül attól, hogy érinti-e az ezen támogatási intézkedéssel előidézett versenyjogi sérelem.

80 – A 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai ügyben hozott ítélet, különösen annak 46–52. pontja, nem tartalmaz utalást egy ilyen esetleges versenyviszonyra.

81 – Lásd erről nemsokára különösen a jelen indítvány 122–125. pontját.

gató alap „finanszírozására” szedik be (a 86-1067. sz. törvény – 97-1263. sz. rendelet 1. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett – 80. cikkének (2) bekezdése).

108. A támogatási program működési módja részleteiben is a járulék és a támogatás közötti kötelező hozzárendeltségi viszony mellett szól.

109. Először is, a rádió- és televízióreklámra kivetett adó jellegű járulék az RMTA egyetlen említésre méltó finanszírozási forrása. [82] Ennek következtében minden olyan támogatást, amelyet a támogatási alap nyújt, szükségszerűen ebből a járulékból finanszíroznak.

110. Másodszor, a járuléknak semmilyen egyéb felhasználási célja nincs, mint a támogatásoknak az összes nettó bevételt összegyűjtő RMTA útján történő finanszírozása (a 97-1263. sz. rendelet 3. cikke). A jelen ügy tehát alapvetően különbözik a Pape- és Casino France ügytől, amelyekben a Bíróság olyan adó jellegű járulékokkal szembesült, amelyeknek több felhasználási célja is volt, és ennek fényében nem kizárólag az adott támogatási programok finanszírozására szolgáltak. [83]

111. Harmadszor, az RMTA útján nyújtott támogatások összegüket tekintve is függenek a befolyt járulékbevételtől. [84]

112. Egyrészt a támogatások mindhárom formája csak a rendelkezésre álló források keretei között folyósítható (a 97-1263. sz. rendelet 7. cikke). Tehát minél alacsonyabb a járulékból eredő bevétel, annál kevesebb költségvetési forrás áll a támogatási alap rendelkezésére a mindenkori támogatások nyújtására; ez például a létesítési és a felszerelési célú támogatásoknál oda vezethet, hogy valamennyi jogosultnak kevesebbet utalnak, mint a legmagasabb megengedett összeg. Egyebekben, amint az a tárgyaláson kiderült, a várható járulékbevételt a működési célú támogatás mértéktáblázatának éves kialakításakor is figyelembe veszik.

113. Másrészt, a gyakorlatban különösen jelentős működési célú támogatás – eltérően a létesítési és felszerelési célú támogatástól – összegszerűen nincs korlátozva. Az alapösszege 60%-kal növelhető, így ez az emelés

82 – Ebben az összefüggésben figyelmen kívül hagyom az úgynevezett „egyéb bevételeket” *(recettes diverses)*, amelyek a támogatási alaphoz ezen felül alkalmanként befolynak. Ezek esetében elsősorban a korábbi adómegállapítási időszakokból eredő, járulékfizetésre kötelezettek általi utólagos fizetésekről, valamint a már nyújtott támogatások visszafizetéséről van szó. Amint az a Bíróság előtti tárgyaláson kiderült, ezek az egyéb bevételek összegszerűen nem estek latba. Hozzáteszem, hogy az ilyen utólagos, illetőleg visszafizetések is végső soron olyan összegek, amelyek a rádió- és televízióreklámra kivetett adó jellegű járulékból erednek.

83 – A 78. lábjegyzetben hivatkozott Pape-ügyben hozott ítélet 16. pontja és Casino France és társai ügyben hozott ítélet 55. és 56. pontja.

84 – A jelen ügy ebben is különbözik a 78. lábjegyzetben hivatkozott Pape- és Casino France és társai ügytől.

természetszerűleg annál nagyvonalúbban alakul, minél több költségvetési forrás áll a támogatási alap rendelkezésére, azaz minél magasabb az adó jellegű járulék adott időszakban befolyt összege.

114. Negyedszer, az sem szól a kötelező hozzárendeltségi viszony ellen, hogy a támogatásokat egy bizottság ítéli oda, és e bizottságot egyedi esetekben bizonyos mérlegelési jogkör illetheti meg. Az effajta mérlegelési jogkör ugyanis semmit nem változtat azon, hogy az adó jellegű járulék teljes nettó bevétele az RMTA-ba folyik. A mérlegelési jogkör gyakorlása itt semmi esetre sem vezethet oda, hogy az adó jellegű járulékból befolyt bevétel egy részét a rádiós műsorszolgáltatás támogatására szolgáló támogatások három típusától eltérő célra használják fel. A jelen ügy ebben különbözik egészen alapvetően a Pape- és a Casino France ügytől, amelyekben az illetékes nemzeti hatóságok szabad mérlegelés alapján állapíthatták meg azt, hogy az adó jellegű járulékból eredő bevételt egyáltalán bevonják-e, illetőleg milyen mértékben vonják be a támogatási program finanszírozásába, vagy azt teljesen eltérő célokra használják. [85]

115. Összességében tehát a jelen ügyben elegendő támpontot találunk egy olyan kötelező hozzárendeltségi viszony fennállására vonatkozóan, amely a rádió- és televízióreklámra kivetett adó jellegű járulékot a rádiós műsorszolgáltatás támogatására szolgáló francia támogatási program szerves részeként jeleníti meg.

– A Bizottság nyilvánvaló értékelési hibája

116. A rádió- és televízióreklámra kivetett adó jellegű járulék és az abból finanszírozott támogatások közötti kötelező hozzárendeltségi viszony szempontjából a Bizottságnak 1997-ben az 1998 és 2002 közötti támogatási program jóváhagyása tekintetében annak finanszírozási módját is figyelembe kellett volna vennie. Meg kellett volna vizsgálnia, hogy a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetetlenségéhez vezet-e a finanszírozás ezen módja.

117. Az ilyen vizsgálatot különösen a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó rendelkezések fényében kellett volna lefolytatni, mivel a szolgáltatásnyújtás szabadsága a Közösség egyik alapvető elvét képezi [86] (az

85 – A 78. lábjegyzetben hivatkozott Pape-ügyben hozott ítélet 16. pontja és a 78. lábjegyzetben hivatkozott Casino France és társai ügyben hozott ítélet 55. és 56. pontja.

86 – A 220/83. sz., Bizottság kontra Franciaország ügyben 1986. december 4-én hozott ítélet (EBHT 1986., 3663. o.) 17. pontja, a C-490/04. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6095. o.) 64. pontja és a C-341/05. sz. Laval un Partneri ügyben 2007. december 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-11767. o.) 101. pontja.

EK-Szerződés 59. és 60. cikke, jelenleg, módosítást követően EK 49. cikk és EK 50. cikk). [87] Azon műsorszolgáltató vállalkozások, amelyek rádió- és televízióadásokat – ideértve a reklámot is – a belső közösségi határokon átnyúlóan sugároznak, a szolgáltatásnyújtás szabadságával élnek. [88]

118. A Bizottságnak e vizsgálat keretében mindenekelőtt azzal a körülménnyel kellett volna foglalkoznia, hogy az adó jellegű járulék, a maga 1998 és 2002 között érvényes formájában nem *a Franciaországból sugárzott* rádió- és televízióreklámra korlátozódott, hanem minden, *a francia felségterületre irányuló* rádió- és televízióreklám tekintetében beszedték, tehát magában foglalta a külföldről Franciaország területére sugárzott reklámot is (a 97-1263. sz. rendelet 2. cikkének (1) bekezdése). A támogatási program finanszírozásába tehát külföldi vállalkozásokat is bevontak.

119. Igaz ugyan, hogy önmagában szemlélve egy adó jellegű járulék effajta szabályozása nem tűnik a szolgáltatásnyújtás szabadságával ellentétesnek. A beszedés módja önmagában nem valósít meg hátrányos megkülönböztetést, mert különbségtétel nélkül vonatkozik a belföldi vállalkozások által Franciaországban és a külföldi vállalkozások által Franciaország területére sugárzott rádió- és televízióreklámokra is; összegét tekintve a járulék sem eshetne olyan nagy súllyal latba, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátjaként hatna. [89]

120. Mindazonáltal megfontolandó, hogy – amint már említettem – az adó jellegű járulék és az ennek bevételeiből finanszírozott támogatások között kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn. Amennyiben a támogatási program e két szerves alkotórészét összefüggésében szemléljük, a következő képet kapjuk: miközben a belföldi és külföldi műsorszolgáltató vállalkozásoknak (illetve azoknak, akik reklámidejüket értékesítik) a járulékot egyaránt le kell róniuk, addig a támogatási alaptól támogatást csak a franciaországi székhelyű műsorszolgáltató vállalkozások kaphatnak, mert ez egy belföldi műsorszolgáltató engedély meglétét feltételezi.

121. Az effajta szabályozás, melynek alapján egy adó jellegű járulékot külföldi vállalkozásoktól is beszednek, jóllehet az csak belföldi vállalkozások javát szolgálja, a szolgáltatásnyújtás szabadságához fűződő szabályokra

87 – Az EK-Szerződés 95. cikkében (jelenleg az EK 90. cikk) a diszkriminatív adóztatásra vonatkozóan felállított különös tilalom nem vonatkozik szolgáltatásokra, hanem a szabad áruforgalomra és a vámunióra vonatkozó előírások kiegészítésére szolgál (lásd a 24/68. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1969. július 1-jén hozott ítélet (EBHT 1969., 193. o.) 4. és 5. pontját. Az EK-Szerződés 6. cikkének (1) bekezdése (az EK 12. cikk (1) bekezdése) szerinti általános diszkriminációtilalom sem alkalmazható, ha olyan konkrétabb előírások relevánsak, mint a szolgáltatások szabad áramlásának elve (lásd a C-55/98. sz. Vestergaard-ügyben 1999. október 28-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-7641. o.) 16. és 17. pontját és a C-289/02. sz. AMOK-ügyben 2003. december 11-én hozott ítélet (EBHT 2003., I-15059. o.) 25. és 26. pontját).

88 – Így lásd a televíziós adásokhoz fűződő állandó ítélkezési gyakorlatot, a 155/73. sz. Sacchi-ügyben 1974. április 30-án hozott ítélet (EBHT 1974., 409. o.) 6. pontját; az 52/79. sz., Debauve és társai ügyben 1980. március 18-án hozott ítélet (EBHT 1980., 833. o.) 8. pontját; a C-23/93. sz. TV10-ügyben 1994. október 5-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-4795. o.) 13. pontját; a C-17/00. sz. De Coster ügyben 2001. november 29-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-9445. o.) 28. pontját és a C-250/06. sz., United Pan-Europe Communications Belgium és társai ügyben 2007. december 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-11135. o.) 28. pontját. A rádiós műsorszolgáltatásról lásd a 352/85. sz., Bond van Adverteerders és társai ügyben 1988. április 26-án hozott ítélet (EBHT 1988., 2085. o.) 14–16. pontját és a C-353/89. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-4069. o.) 22. és 23. pontját.

89 – Ugyanezen értelemben lásd a C-134/03. sz. Viacom Outdoor ügyben 2005. február 17-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-1167. o.) 37. és 38. pontját.

tekintettel problémás lehet. A szabályozás ugyanis protekcionista hatásokat idézhet elő, mivel a külföldi műsorszolgáltató vállalkozások Franciaországban sugárzott rádió- és televízióreklámokból eredő bárminemű bevételnövekedése egyúttal az RMTA költségvetési eszközeit növeli, és ezáltal a belföldi műsorszolgáltató vállalkozások javára magasabb támogatásokat tesz lehetővé. [90] Leegyszerűsítve azt mondhatnánk: minél nagyobb sikert érnek el a külföldi vállalkozások szolgáltatásaikkal a belföldi piacon, annál magasabb az egyes, ezen a piacon tevékenykedő belföldi vállalkozások támogatása. [91]

122. Amint a hátrányos megkülönböztetés, úgy a protekcionista hatás megállapítása is természetesen az érintett szolgáltatások összehasonlíthatóságát feltételezi. Másként fogalmazva, azon műsorszolgáltató vállalkozások, amelyeknek Franciaországban sugárzott reklámjai járulékkötelesek, és az RMTA-ból támogatás igénylésére jogosult műsorszolgáltató vállalkozások versenyhelyzetben állnak egymással. [92] Amennyiben egy műsorszolgáltató vállalkozás reklámidejének értékesítését egy másik, azonos vállalatcsoporthoz tartozó vállalkozásra ruházza át, amint az jelen ügyben az NRJ-csoporton belül történt, adott esetben szükséges lehet e vállalatcsoportot egységként szemlélni, majd a közte és más műsorszolgáltató vállalkozások, illetve cégcsoportok közötti versenyt hallgatósági mutatók és reklámbevételek szerint megvizsgálni.

123. A francia kormány az efféle versenyhelyzet fennállását vitatta a Bíróság előtti eljárásban. A francia kormány adatai szerint az adó jellegű járulékból eredő bevételek oroszlánrésze a televízióban sugárzott reklámokból ered, míg ezzel szemben a támogatási alapból nyújtott támogatások éppen nem a televízióadók javát, hanem a helybéli hallgatóközönséggel rendelkező és túlnyomóan társadalmi célú kisebb rádióadók, az ún. *radio associative-ok* („társadalmi célú műsorszolgáltatást megvalósító rádiók") javát szolgálják. Bár a francia kormány elismeri, hogy az adó jellegű járulékok egy része mindenképpen a rádióban sugárzott reklámokból ered; véleményük szerint a járulék túlnyomóan a kereskedelmi rádióállomásokat érinti, amelyeket el kell határolni a támogatásra jogosult társadalmi célú rádióktól *(„radios associatives")*, mivel a kereskedelmi adók egymással tényleges versenyhelyzetben állnak.

90 – Ugyanebben az értelemben, egy francia, textiltermékekre kivetett adó jellegű járulékra vonatkozóan lásd a 76. lábjegyzetben hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20. és 21. pontját.

91 – Ezen túlmenően az ügy a letelepedési szabadság nézőpontjából is vizsgálható lenne, mégpedig a külföldi vállalkozóknak a belföldiekkel szembeni esetleges hátrányos megkülönböztetése vonatkozásában, tekintettel a támogatásra való jogosultságra. A Bíróság hasonló problematikával már foglalkozott a C-464/05. sz., Guerts és Vogten ügyben 2007. október 25-én hozott ítéletének (EBHT 2007., I-9325. o.) 18–22. pontjában; lásd a C-39/04. sz. Laboratoires Fournier ügyben 2005. március 10-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-2057. o.) szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó 15. és 16. pontját.

92 – Ugyanebben az értelemben lásd a 76. lábjegyzetben hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20. pontját, ahol az „egymással versenyben álló termékekből származó bevételt" figyelembe veszik a járuléknál.

124. A Bíróság előtti eljárásban a Régie Networks, a francia kormánytól eltérően, egyetértett a járulék fizetésére kötelezett személyek és a támogatásban részesülők közötti versenyhelyzet fennállásával. Még abban az esetben is, ha maga a támogatásra jogosult rádióadó nem közvetít reklámot, vagy csak igen kevés reklámot közvetít, a hallgatóság egy részét leköti saját programjával, ami a kereskedelmi rádióadók hallgatósági mutatóinak csökkenéséhez vezet, és ezáltal végső soron csökkentheti azoknak a rádió- és televízióreklám helyi piacán elérhető bevételét.

125. Végső soron nem a Bíróság feladata, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságával és a különböző műsorszolgáltató vállalkozások közötti versennyel összefüggő továbbra is nyitott kérdésekkel kapcsolatban a jelen eljárás keretei között véglegesen állást foglaljon. A támogatási intézkedések vagy a támogatások valamely rendszere közös piaccal való összeegyeztethetőségének mérlegelése sokkal inkább a közösségi bíróság ellenőrzése mellett eljáró Bizottság kizárólagos hatáskörébe tartozik. [93]

126. A jelen eljárás szempontjából elegendő annak megállapítása, hogy a Bizottság az 1998 és 2002 közötti francia támogatási program jóváhagyása során nem foglalkozott annak finanszírozási módjával, és így különösen nem vizsgálta azt, hogy a finanszírozás e módja hogyan hat a közös piaccal való összeegyeztethetőségre. Mivelhogy a Bizottság ily módon egy, a támogatási program megítélésével kapcsolatos lényeges szempontot figyelmen kívül hagyott, a vitatott határozat nyilvánvaló értékelési hibában szenved. Már ezen egyetlen indok alapján érvénytelenné kell nyilvánítani.

3. Közbenső következtetés

127. Amint az a fenti megfontolásokból látható, a vitatott határozat több ponton jogellenes, amelyek közül önmagában mindegyik megalapozza annak érvénytelenné nyilvánítását.

C – *Az érvénytelenné nyilvánítás joghatásainak időbeli korlátozása*

128. Abban az esetben, ha a Bíróság a vitatott határozatot – javaslatomnak megfelelően – érvénytelennek nyilvánítja, a francia kormány és a Bizottság kéri, hogy az ítélet hatályát időbeli korlátozással állapítsa meg. A jogbiztonság és a bizalomvédelem elvére hivatkozva különösen arra a tényre utalnak, hogy egy olyan támogatási programról van szó, amelyet

93 – A 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai ügyben hozott ítélet 45. pontja; lásd továbbá a C-354/90. sz. Fédération nationale du commerce extérieur („FNCE") ügyben 1991. november 21-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-5505. o.) 14. pontját; a C-39/94. sz., SFEI és társai ügyben 1996. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-3547. o.) 42. pontját és a C-119/05. sz. Lucchini-ügyben 2007. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-6199. o.) 52. pontját; már ugyanezen értelemben a 64. lábjegyzetben hivatkozott Janelli & Volpi ügyben hozott ítélet 11. pontját és a 64. lábjegyzetben hivatkozott Steineke & Weinlig ügyben hozott ítélet 9. pontját.

a Bizottságnak bejelentettek, az pedig jóváhagyott, valamint amelyet az esetek többségében hosszan elnyúló időszakon át alkalmaztak.

1. Előzetes megjegyzés

129. Az EK-Szerződés nem határozza meg kifejezetten az előzetes döntéshozatali eljárás keretében történő érvénytelenné nyilvánításból eredő jogkövetkezményeket. Mivel azonban a valamely közösségi jogi aktus érvényességének felülvizsgálatára irányuló előzetes döntéshozatali eljárás és a megsemmisítés iránti kereset a közösségi intézmények által elfogadott aktusok jogszerűségének két, az EK-Szerződésben nevesített és egymást kiegészítő felülvizsgálati módja, [94] elfogadott az állandó ítélkezési gyakorlatban, hogy az érvénytelenné nyilvánítás következményeit analógia útján az EK 231. és EK 233. cikk megsemmisítést kimondó ítéletekre vonatkozó előírásai határozzák meg. [95]

130. Alapvetően tehát a Bíróság valamely közösségi aktust előzetes döntéshozatali eljárásban érvénytelennek nyilvánító ítélete ugyanolyan visszaható hatállyal bír, mint a megsemmisítést kimondó ítélet. [96] Az érvénytelenség megállapítása valamennyi nemzeti bíróság számára elegendő jogalap ahhoz, hogy az érintett jogi aktust az általa meghozandó intézkedéseknél is érvénytelennek tekinthesse. [97]

131. Az EK 231. cikk (2) bekezdésében kifejezésre jutó jogi koncepció alapján [98] a Bíróságnak azonban jogában áll a vitatott jogi aktus meghatározott joghatásait továbbra is hatályban tartani, amennyiben azt szükségesnek ítéli, és erre vonatkozóan mérlegelési jogkörrel rendelkezik. [99] Az elmúlt időszakban a Bíróság különösen akkor élt e lehetőséggel, ha az egymással szembenálló érdekek együttes figyelembevétele következtében a jogbiztonságon alapuló kényszerítő erejű megfontolások kizárták a pénzösszegek ítélet meghozatalát megelőző időszak vonatkozásában történt beszedésének vagy kifizetésének vitatását. [100] Ezen elvek a jelen ügyben is megfelelően alkalmazhatók.

94 – A C 212/94. sz., FMC és társai ügyben 1996. február 8-án hozott ítélet (EBHT 1996., I-389. o.) 56. pontja és a 40. lábjegyzetben hivatkozott Unión de Pequeños Agricultores kontra az Európai Unió Tanácsa ügyben hozott ítélet 40. pontja.

95 – A 4/79. sz., Providence agricole de la Champagne ügyben 1980. október 15-én hozott ítélet (EBHT 1980., 2823. o.) 44. és 45. pontja; a 109/79. sz. Maïseries de Beauce ügyben 1980. október 15-én hozott ítélet (EBHT 1980., 2883. o.) 44. és 45. pontja; a 145/79. sz. Roquette Frères ügyben 1980. október 15-én hozott ítélet (EBHT 1980., 2917. o.) 51. és 52. pontja, valamint a 300/86. sz. Van Landschoot-ügyben 1988. június 29-én hozott ítélet (EBHT 1988., 3443. o.) 24. pontja és a C-228/99. sz. Silos-ügyben 2001. november 8-án hozott ítélet (EBHT 2001., I-8401. o.) 35. pontja.

96 – A C-228/92. sz. Roquette Frères ügyben 1994. április 26-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-1445. o.) 17. pontja és a 94. lábjegyzetben hivatkozott FMC és társai ügyben hozott ítélet 55. pontja, a megsemmisítést kimondó ítéletek visszaható hatályára vonatkozóan lásd továbbá a C-199/06. sz. Centre d'exportation du livre francais, úgynevezett „CELF"-ügyben 2008. február 12-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-469. o.) 61. és 63. pontját.

97 – A 66/80. sz. International Chemical Corporation ügyben 1981. május 13-án hozott ítélet (EBHT 1981., 1991. o.) 13. pontja és a C-421/06. sz., Fratelli Martini és Cargill ügyben 2007. november 8-án hozott végzés 54. pontja.

98 – Az EK 231. cikk (2) bekezdése szövegét tekintve csak a rendeletekre vonatkozik, a Bíróság azonban egyéb jogi aktusokra is alkalmazza; e rendelkezésnek a közösségi jogi aktusokra vonatkozó analóg alkalmazásához lásd a C-22/96. sz., Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa ügyben 1998. május 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3231. o.) 42. pontját és a C-106/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 12-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2729. o.) 41. pontját.

99 – A 112/83. sz., Société des produits de maïs ügyben 1985. február 27-én hozott ítélet (EBHT 1985., 719. o.) 18. pontja és a 41/84. sz. Pinna-ügyben 1986. január 15-én hozott ítélet (EBHT 1986., 1. o.) 26. pontja.

100 – A 99. lábjegyzetben hivatkozott Pinna-ügyben hozott ítélet 26–28. pontja, a 95. lábjegyzetben hivatkozott Silos-ügyben hozott ítélet 36. pontja, valamint a C-38/90. és C-151/90. sz., Lomas és társai egyesített ügyekben 1992. március 10-én hozott ítélet (EBHT 1992., I-1781. o.) 24. pontja.

2. Nincs mód a vitatott határozat hatályának korlátlan fenntartására

132. Azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy a Bizottság – a közösségi bíróság ellenőrzése mellett is – kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra, hogy egy állami támogatásnak vagy támogatási programnak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét értékelje. [101] Amennyiben tehát a Bíróság a jelen ügyben megállapítja a vitatott határozat érvénytelenségét, a Bizottságnak az EK 233. cikk (1) bekezdése analóg alkalmazása útján ismét határozatot kell hoznia a francia támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről. [102] A Bíróság semmiképpen sem zárhatja ki ítéletével azt, hogy a Bizottság ismét határozatot hozzon; különben aláásná a Bizottság támogatások ellenőrzésére jogosult hatóságként játszott szerepét, és kiiktatná annak támogatások jóváhagyásával kapcsolatos mozgásterét, [103] amellyel az az EK-Szerződés 92. cikkének (3) bekezdése (jelenleg az EK 87. cikk (3) bekezdése) szerint rendelkezik. [104]

133. E körülmények alapján a Bíróság a vitatott határozat joghatásait nem tarthatja fenn korlátlanul, csupán átmenetileg, mégpedig addig, amíg a Bizottság meg nem hozza újabb határozatát a francia támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről, és amíg e határozat jogerőssé nem válik, azaz amikor már nem támadható meg az EK 230. cikk szerinti megsemmisítés iránti keresettel.

3. A vitatott határozat joghatásainak ideiglenes fenntartása

134. A már említett, a Bizottság új jogerős határozatának meghozataláig tartó átmeneti időszakban a jogbiztonságon alapuló, ténylegesen kényszerítő erejű megfontolások, nevezetesen a bizalomvédelem, a vitatott határozat hatályának fenntartása mellett szólnak.

135. A jelen ügy ugyanis egy szabályszerűen bejelentett és a Bizottság által jóváhagyott támogatási programra vonatkozik. A francia hatóságok e jóváhagyásban bízva abból indultak ki, hogy az általuk a rádió- és televízióreklámra kivetett, 1998 és 2002 között beszedett adó jellegű járulék és az RMTA által ebben az időszakban nyújtott támogatások jogszerűek voltak; hasonlóképpen a szerzett előnyök jogszerűségéből indultak ki e támogatások kedvezményezettjei is.

101 – Lásd erre vonatkozóan továbbá a jelen indítvány 125. pontját és a 93. lábjegyzetben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

102 – A jelen ügyben a francia támogatási program Bizottság általi újabb felülvizsgálata azért is szükséges, mert a Bíróság rendelkezésére álló adatok alapján nem ítélhető meg véglegesen, hogy a támogatás finanszírozási módja milyen hatással van annak közös piaccal való összeegyeztethetőségére, különösen tisztázni kell, hogy versenyhelyzetben állnak-e, és ha igen, milyen mértékben, a járulék megfizetésére köteles személyek és a támogatások kedvezményezettjei (lásd ehhez a jelen indítvány fenti 122–124. pontját).

103 – Lásd ehhez továbbá a jelen indítvány 82. pontját.

104 – Az, hogy a Bíróság ítélete időbeli hatályának megállapításánál figyelembe veszi a Bizottság összetett gazdasági viszonyok értékelése tekintetében fennálló jogait, megfigyelhető például a 95. lábjegyzetben hivatkozott Providence agricole de la Champagne ügyben hozott ítélet 43. és 45. pontja utolsó mondatában, a Maïseries de Beauce ügyben hozott ítélet 43. és 45. pontja utolsó mondatában és a Roquette Frères ügyben hozott ítélet 52. pontja utolsó mondatában.

136. E bizalom azonban nem minden esetben méltó szükségképpen védelemre. Így a Bíróság például megállapította, hogy az állami támogatással szemben kifogást nem emelő bizottsági határozat, amennyiben azt a jogorvoslatra nyitva álló határidő alatt megtámadják a közösségi bíróságok előtt, nem alapozhat meg jogos bizalmat a támogatások kedvezményezettjeire nézve. [105]

137. A jelen ügyben vitatott határozat ellen mindazonáltal nem nyújtottak be megsemmisítés iránti keresetet a közösségi bíróságokhoz az EK-Szerződés 173. cikke alapján. Ezáltal a vitatott határozat azokkal szemben, akik azt megtámadhatták volna, jogerőssé vált, és ennek folyományaképp a jogerejébe vetett bizalom méltó a védelemre.

138. Azt, hogy a Bíróság a vitatott határozatot az előzetes döntéshozatali eljárásban évekkel később érvénytelennek nyilvánítja, az érintettek nem láthatták előre, ráadásul egy effajta eljárás nemzeti bíróságok sokasága előtt kezdeményezhető, és nincs olyan határidőhöz sem kötve, amelynek lejártát a támogatások kedvezményezettjeinek lehetősége vagy kötelessége lett volna megvárni.

139. Az is megfontolandó, hogy a támogatási program jóváhagyása folytán – az esetek többségében – több éven keresztül szedtek be járulékokat és nyújtottak támogatásokat. Ezenkívül, a francia kormány hiteles beszámolója alapján, az RMTA által nyújtott támogatások számos kicsi, helyi hallgatóközönséggel rendelkező rádióállomás bevételének képezik szerves részét. A támogatások esetleges visszatérítettése e rádióállomások fennmaradását és így végső soron a francia média helyi szinten érvényesülő sokszínűségét sodorná veszélybe. [106]

140. E körülmények ismeretében nem tartanám arányosnak, hogy a támogatások kedvezményezettjeivel szemben elhamarkodottan a támogatás visszafizetésével kapcsolatos igényeket vagy kamatköveteléseket támasszanak. A jelen ügyben azonban éppen ez történhetne meg, ha a Bíróság anélkül állapítaná meg a vitatott határozat érvénytelenségét, hogy ezzel egy időben elrendelné a határozat joghatásainak ideiglenes fenntartását. Ilyen esetben ugyanis a tagállami hatóságok kötelesek lennének levonni a vitatott határozat érvénytelenségéből eredő minden szükséges következtetést. [107] Ezt világosan megerősíti a Bíróság CELF-ügyben közelmúltban hozott ítélete is, amely szerint

105 – A C-169/95. sz., Spanyol Királyság kontra Európai Közösségek Bizottsága ügyben 1997. január 14-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-135. o.) 53. pontja, amelyet a 96. lábjegyzetben hivatkozott CELF-ügyben hozott ítélet 66. és 67. pontja röviden megerősített.

106 – A sokszínű média megőrzésének jelentőségéről általánosságban lásd a C-368/95. sz. Familiapress-ügyben 1997. június 26-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-3689. o.) 18. pontját; a pluralisztikus műsorszórás fenntartásának jelentőségéről lásd a C-288/89. sz. Collectieve Antennevoorziening Gouda ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-4007. o.) 23. pontját és a 88. lábjegyzetben hivatkozott United Pan-Europe Communications Belgium és társai ügyben hozott ítélet 41. pontját.

107 – A 23/75. sz. Rey Soda ügyben 1975. október 30-án hozott ítélet (EBHT 1975., 1279. o.) 51. pontja; a 359/87. sz. Pinna-ügyben 1989. március 2-án hozott ítélet (EBHT 1989., 585. o.) 13. pontja; a C-351/04. sz. Ikea Wholesale ügyben 2007. szeptember 27-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-7723. o.) 67. pontja és a 97. lábjegyzetben hivatkozott Fratelli Martini és Cargill ügyben hozott végzés 53. pontja.

a támogatás nyújtása visszamenőlegesen jogellenesnek minősül, ha a támogatást engedélyező bizottsági határozatot megsemmisítés iránti kereset alapján megsemmisítették. [108]

141. Természetesen kétlem, hogy a CELF-ügyben hozott ítéletben kidolgozott megoldás teljes mértékben alkalmazható lenne egy a jelenlegihez hasonló ügyre. Különösen elgondolkodtató, hogy a CELF-ügy tárgyát képező támogatást a Bizottságnak nem jelentették be, míg a jelen ügyben a támogatási programot az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése alapján bejelentették, és kizárólag a jóváhagyását követően hajtották végre.

142. Mindazonáltal jelen pillanatban nem zárható ki, hogy a nemzeti hatóságok egy, a jelen ügyhöz hasonló ügyben is a CELF-ügyhöz kapcsolódó ítélkezési gyakorlatot követnék. Különösen a nemzeti bíróságok vélhetnék úgy, hogy az adott tagállam joga keretén belül már a Bizottság újabb határozatának meghozatala előtt el kell rendelniük a versenytársak keresete alapján a korábban nyújtott támogatások kamatokkal együtt történő visszatérítését, vagy kártérítést ítéljenek meg; [109] hasonlóképpen a nemzeti bíróságok már most elrendelhetnék a rádió- és televízióreklámra kivetett és befizetett járulékok visszatérítését, és ezáltal veszélybe sodorhatnák az RMTA pénzügyi stabilitását. Mindez teljes bizonyossággal csak a vitatott határozat hatályának ideiglenes fenntartásával zárható ki.

143. Ezért javasolom a Bíróságnak a vitatott határozat joghatásainak fenntartását mindaddig, amíg a Bizottság ismételten határoz a francia támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről, és amíg ezen új határozat jogerőssé válik, azaz amikor az már nem támadható meg az EK 230. cikk szerinti megsemmisítés iránti keresettel.

4. A vitatott határozat ideiglenes hatályban tartásának következményei

144. Amennyiben a Bíróság a vitatott határozat joghatásait az általam javasoltak szerint fenntartja, az a támogatások kedvezményezettjei és a járulék fizetésére köteles személyekre nézve az alábbi következményekkel jár.

108 – A 96. lábjegyzetben hivatkozott ítélet, lásd különösen annak 63. pontját.

109 – Lásd kifejezetten a 96. lábjegyzetben hivatkozott CELF-ügyben hozott ítélet 52. és 53. pontját.

a) Az átmeneti időszak alatti jogi helyzet

145. Az átmeneti időszakban a Bizottság újabb, a francia támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről rendelkező jogerős határozatáig sem a támogatások kedvezményezettjeinek nem kell visszatéríteniük az 1998 és 2002 közötti időszakban részükre nyújtott támogatásokat, sem pedig a francia adóhatóság nem kötelezhető a járulékfizetésre kötelezett személyektől – ekképpen a Régie Networkstől – az 1998-tól 2002-ig terjedő időszakban beszedett adó jellegű járulék végleges visszatérítésére. [110] A támogatási programnak a vitatott határozatban rögzített, Bizottság általi engedélyezésének hatálya ugyanis ideiglenesen fennmarad.

146. A vitatott határozat joghatásainak ideiglenes fenntartásával ugyanakkor nem sérülhet azon járulékfizetésre kötelezett személyek hatékony jogvédelme, akik – mint jelen ügyben a Régie Networks – a mindenkor alkalmazandó nemzeti szabályozásnak megfelelően az általuk megfizetett járulékok visszatérítése céljából már jogorvoslati kérelmet terjesztettek elő. [111]

147. A nemzeti bíróság feladata e hatékony jogvédelem belső jog adta lehetőségek közötti biztosítása. [112] Ekképpen a nemzeti bíróság a Bizottság újabb határozatának meghozataláig esetlegesen elrendelhetné a befizetett járulékok *ideiglenes visszatérítését* vagy a járulékok visszatérítésére vonatkozóan *felfüggesztő feltételként* határozhatná meg, hogy a Bizottság a francia támogatási programot jogerős határozatában a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítsa. Elképzelhető az is, hogy a nemzeti bíróság az *alapeljárást felfüggessze* mindaddig, amíg a Bizottság meg nem hozza új határozatát a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről, és amíg a határozat jogerőssé nem válik.

b) Jogi helyzet egy újabb, kifogást nem emelő határozat esetén

148. Amennyiben a Bizottság végül jogerős határozatában ismételten arra következtet, hogy a francia támogatási program a közös piaccal összeegyeztethető, úgy végérvényesen kizárt az 1998 és 2002 között nyújtott támogatások visszakövetelése és az ebben

110 – Azonos értelemben lásd a 95. lábjegyzetben hivatkozott Providence agricole de la Champagne ügyben hozott ítélet 45. pontjának utolsó mondatát és 46. pontját, Maïseries de Beauce ügyben hozott ítélet 45. pontjának utolsó mondatát és 46. pontját, valamint Roquette Frères ügyben hozott ítélet 52. pontjának utolsó mondatát és 53. pontját.

111 – Azonos értelemben lásd a 96. lábjegyzetben hivatkozott Roquette Frères ügyben hozott ítélet 27. pontját és a 94. lábjegyzetben hivatkozott FMC és társai ügyben hozott ítélet 58. pontját; lásd továbbá a 99. lábjegyzetben hivatkozott Pinna-ügyben hozott ítélet 30. pontját és a 100. lábjegyzetben hivatkozott Lomas és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 24. pontját.

112 – Arról, hogy a nemzeti bíróság köteles a nemzeti eljárásjogi szabályokat jogvédelembarát szemlélettel értelmezni és alkalmazni, lásd a 40. lábjegyzetben hivatkozott Unibet-ügyben hozott ítélet 44. pontját és Impact-ügyben hozott ítélet 54. pontját. Az egyének közösségi joggal ellentétesen beszedett járulékok visszafizetésének kikényszerítéséhez kapcsolódó hatékony jogorvoslatra vonatkozó igényéről lásd továbbá a C-446/04. sz. Test Claimants in the FII Group Litigation ügyben 2006. december 12-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-11753. o.) 204. pontját és a C-524/04. sz. Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben 2007. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-2107. o.) 128. pontjának első francia bekezdését.

az időszakban beszedett járulékok visszatérítése.

149. A teljesség kedvéért hozzáteszem, hogy ilyen esetben a támogatások kedvezményezettjeitől nem lenne elvárható a szerzett előnyök utáni kamatfizetés, valamint harmadik személyeknek sem kell kártérítésben részesülniük ezen előnyökre tekintettel.

150. Bár a Bíróság a CELF-ügyben hozott ítéletben [113] megállapította, hogy a Bizottság végleges határozata nem teszi utólag érvényessé a támogatások végrehajtása céljából hozott azon intézkedéseket, amelyeket a támogatások végrehajtására vonatkozó tilalom ellenére foganatosítottak. Ez a kijelentés azonban azokhoz az esetekhez igazodik, amikor az állami támogatási programokat – ahogy a CELF-ügyben is történt – nem jelentik be szabályszerűen a Bizottságnak, és már az engedélyezést megelőzően végrehajtják azokat. Ez azt a törekvést tükrözi, hogy megakadályozzák az EK-Szerződés 93. cikkének (3) bekezdése (jelenleg EK 88. cikk (3) bekezdése) szerinti bejelentési és standstill-kötelezettség bárminemű figyelmen kívül hagyását, és hogy biztosítsák az előzetes támogatásellenőrzési rendszer e két sarokkövének gyakorlati érvényesülését. [114]

151. Ennek megfelelően a CELF-ügyben kialakult ítélkezési gyakorlat az olyan – jelenlegihez hasonló – ügyekben, amelyekben a támogatási programot a Bizottságnak szabályszerűen bejelentették, és kizárólag az engedélyezést követően hajtották végre, nem alkalmazható. Tehát a jelen ügyhöz hasonló ügyekben nem a bejelentési és a standstill-kötelezettség esetleges megszegésének megelőzéséről, és még inkább nem a ténylegesen bekövetkezett jogsértések szankcionálásáról van szó. Sokkal inkább azt kell biztosítani, hogy a jogbiztonság és a bizalomvédelem elve kellőképpen érvényesülhessen. E cél eléréséhez a támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban hozandó újabb határozatnak vissza kell hatnia arra az időpontra, amikor a támogatási program végrehajtása megkezdődött.

c) Jogi helyzet elutasító határozat esetén

152. Amennyiben azonban a Bizottság a támogatási program megismételt felülvizsgálata során arra a következtetésre jutna, hogy a támogatási program nem egyeztethető össze a közös piaccal, úgy mind az 1998 és 2002 között nyújtott támogatások, mind az ebben az időszakban beszedett járulékok egyértelműen jogellenesnek tekintendők.

113 – A 96. lábjegyzetben hivatkozott ítélet 40. pontjának első mondata; lásd még a 93. lábjegyzetben hivatkozott FNCE-ügyben hozott ítélet 16. pontját, a 4. lábjegyzetben hivatkozott van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 63. pontját és a C-368/04. sz. Transalpine Ölleitung in Österreich ügyben 2006. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-9957. o.) 41. pontját.

114 – A 96. lábjegyzetben hivatkozott CELF-ügyben hozott ítélet – annak 36. és 37. pontjával összefüggésben értelmezett – 40. pontjának második mondata; lásd még a 93. lábjegyzetben hivatkozott FNCE-ügyben hozott ítélet 16. pontját, a 4. lábjegyzetben hivatkozott Van Calster és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 63. pontját és a 113. lábjegyzetben hivatkozott Transalpine Ölleitung in Österreich ügyben hozott ítélet 41. és 42. pontját.

153. Az ilyen elutasító határozatban a Bizottságnak a bizalomvédelem elvére tekintettel mérlegelnie kellene, hogy indokolt-e a Francia Köztársaságtól megkövetelni a már nyújtott támogatások visszatérítettését; [115] a Bizottság ezen rendelkezése viszont a közösségi bíróságok által felülvizsgálható.

154. A Bizottság elutasító határozata az adó jellegű járulékot is érintené, mint a francia támogatási program szerves alkotórészét, tehát ez a járulék is összeegyeztethetetlen lenne a közös piaccal. Következésképpen az 1998 és 2002 között megfizetett járulékokat jogellenesen szedték be, és azokat vissza kellene téríteni. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a magánszemélyek jogi igénnyel élhetnek a közösségi jog szabályainak megsértésével beszedett adók visszatérítése érdekében. [116] Természetesen a visszatérítés módját nem lehet kedvezőtlenebb módon kialakítani a hasonló, belső jogra alapított igényekhez képest (egyenértékűség elve), és a visszatérítés nem tehető gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé (tényleges érvényesülés elve). [117]

155. A Bizottság elutasító határozata esetén tehát ténylegesen előállhatna egy olyan helyzet, amelyben a járulékfizetésre kötelezett személyeknek az általuk megfizetett, rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulékot vissza kellene téríteni, míg a támogatások kedvezményezettjei esetleg bizalomvédelmi okokból megtarthatnák az 1998-tól 2002-ig terjedő időszakban kapott támogatásokat. Ez bizonyos tekintetben hozzájárulna a rádió- és televízióreklámokra kivetett adó jellegű járulék és az abból befolyt bevételből finanszírozott támogatások alkalmazása közötti hozzárendeltségi viszony feloldásához. Ez azonban nem kerülhető el, ha egyrészt biztosítani akarjuk a támogatások kedvezményezettjeinek az őket megillető bizalomvédelmet, másrészt, ha nem akarjuk veszélyeztetni a járulékfizetésre kötelezett személyek hatékony jogvédelmét. A közös piaccal való összeegyeztethetetlenség kockázatát az a tagállam viseli, amely támogatási programját oly módon alakította ki, hogy kötelező hozzárendeltségi viszony áll fenn a járulék és a járulékból finanszírozott támogatások között; e kockázatot nem kellene a járulékfizetésre kötelezett személyekre vagy a támogatások kedvezményezettjeire áthárítani.

115 – A bizalomvédelem elvének támogatási programok felülvizsgálata során történő figyelembevételéről lásd még a C-182/03. és C-217/03. sz., Belga Királyság és Forum 187 kontra az Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyekben 2006. június 22-én hozott ítélet (EBHT 2006., I-5479. o.) 147–167. pontját.

116 – Lásd például a 199/82. sz. San Giorgo ügyben 1983. november 9-én hozott ítélet (EBHT 1983., 3595. o.) 12. pontját; a C-192/95–C-218/95. sz., Comateb és társai egyesített ügyekben 1997. január 14-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-165. o.) 20. pontját; a C-184/04. sz. Uudenkaupungin kaupunki ügyben 2006. március 30-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-3039. o.) 54. pontját; a 112. lábjegyzetben hivatkozott Test Claimants in the FII Group Litigation ügyben hozott ítélet 202. pontját és a 112. lábjegyzetben hivatkozott Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation 110. pontját.

117 – A 33/76. sz., Rewe-Zentralfinanz és Rewe-Zentral ügyben 1976. december 16-án hozott ítélet (EBHT 1976., 1989. o.) 5. pontja; a 61/79. sz. Denakvit italiana ügyben 1980. március 27-én hozott ítélet (EBHT 1980., 1205. o.) 25. pontja; a 116. lábjegyzetben hivatkozott San Giorgo ügyben hozott ítélet 12. pontja; a 112. lábjegyzetben hivatkozott Test Claimants in the FII Group Litigation ügyben hozott ítélet 203. pontja és a 112. lábjegyzetben hivatkozott Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben hozott ítélet 111. pontja.

VI – Végkövetkeztetések

156. A fenti megfontolások fényében azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Cour administrative d`appel Lyon előzetes döntéshozatal iránti kérelmét a következőképpen válaszolja meg:

1) Az Európai Közösségek Bizottsága 1997. november 10-i határozata, amelyben az nem emel kifogást a Francia Köztársaság által a Bizottsághoz bejelentett, rádiós műsorszolgáltatás javát szolgáló támogatási programmal szemben (az N 679/97. sz. állami támogatás), érvénytelen.

2) Az 1. pontban jelölt határozat joghatásai mindaddig fennmaradnak, amíg az Európai Közösségek Bizottsága ismételten határoz a bejelentett támogatási program közös piaccal való összeegyeztethetőségéről, és amíg az utóbbi határozat az EK 230. cikk szerinti megsemmisítés iránti keresettel már nem támadható meg.